

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI**

**ERGENLERDE BENLİK ALGISININ
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK VE DİNDARLIK İLE İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HİLAL EBRAR YENİYOL

DANIŞMAN: DOÇ. DR. FATMA BAYNAL

**YALOVA
MAYIS 2024**

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI**

**ERGENLERDE BENLİK ALGISININ
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK VE DİNDARLIK İLE İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HİLAL EBRAR YENİYOL
218108017**

DANIŞMAN: DOÇ. DR. FATMA BAYNAL

**YALOVA
MAYIS 2024**

ETİK BEYAN

Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım "ERGENLERDE BENLİK ALGISININ PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK VE DİNDARLIK İLE İLİŞKİSİ" başlıklı bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi taahhüt ve beyan ederim.

İmza

HİLAL EBRAR YENİYOL

ÖNSÖZ

Ergenlik dönemi bireyler için gelişim ve değişim evresidir. Literatür çalışmalarında olumsuz duyguların yanı sıra olumlu duyguları, davranışları ve değerleri de içeren pozitif psikoloji adı altında araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Ergenlik döneminde değer yargıları ve din psikolojisi alanında yapılan araştırmalar oldukça geniş bir literatür oluşturulmuştur.

Bu araştırma ergenlerde benlik algısının psikolojik sağlık ve dindarlıkla ilişkisini incelemektedir. Çalışmanın ilk bölümünde araştırmanın önemi, amacı, problemleri ve teorik açıklamalara yer verilmiştir. İkinci bölümünde araştırmanın modeli, araştırmaya katılanlar ve nitelikleri ve veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Üçüncü ve son bölümde ise ergenlerde benlik algısının psikolojik sağlık ve dindarlık arasındaki ilişkiler ile ilgili bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Araştırmaya değerli katkılarından dolayı değerli hocalarım Doç.Dr.Emine TAŞCI YILDIRIM VE Dr. Öğr. Ayşe ŞENTEPE LOKMANOĞLU 'na teşekkür ederim.

Bu çalışmaya başlamadan önce gerek ders döneminde gerekse tez yazım sürecinde akademik zanaatin güzelliklerini ve inceliklerini sabırla ve hoşgörülle öğreten ve öğrencisi olmaktan onur duyduğum kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Fatma BAYNAL'a en derin şükranlarımı sunarım.

Mayıs - 2024

HİLAL EBRAR YENİYOL

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ÖZET	x
ABSTRACT.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Araştırmanın Amacı.....	2
1.2 Araştırmanın Kapsamı	4
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1 Din ve dindarlığın boyutu	6
2.1.1. İnanç boyutu	9
2.1.2. İbadet boyutu	9
2.1.3. Tecrübe boyutu	10
2.1.4. Bilgi boyutu	10
2.1.5. Etki boyutu.....	10
2.2 Benlik Algısı.....	11
2.2.1. Benlik kavramı.....	11
2.2.2. Benlik algısı kavramı	12
2.2.3. Ergenlerde benlik algısı.....	13
2.2.4. Benlik algısı ve dindarlık	14
2.3 Psikolojik Sağlık.....	15
2.3.1. Psikolojik sağlık tanımı	15
2.3.2. Psikolojik sağlamlığı etkileyen faktörler.....	16

2.3.3. Psikolojik sağlamlık ve dindarlık.....	17
2.4 Ergenlik Dönemi ve Gelişimsel Özellikleri.....	20
2.4.1. Ergenlik döneminde fizyolojik gelişim	21
2.4.2. Ergenlik döneminde bilişsel gelişim	21
2.4.3. Ergenlik döneminde duygusal ve sosyal gelişim	22
2.4.4. Ergenlik döneminde dini gelişim	24
2.4.4.3. Ergenlik döneminde manevi arayış	25
3. YÖNTEM.....	26
3.1. Araştırmanın Modeli	26
3.2 Evren ve Örneklem	26
3.3. Araştırmaya Katılanlar ve Nitelikleri.....	26
3.3.1. Araştırmaya katılan katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı .	26
3.4. Veri Toplama Araçları	27
3.4.1. Piers Harriss öz kavram ölçeği.....	28
3.4.2. Çocuk ve gençlerde psikolojik sağlamlık ölçeği.....	28
3.4.3. Dindarlık ölçeği	28
3.5. Veri Analizi	29
4. BULGULAR VE YORUMLAR	31
4.1. Araştırmada kullanılan ölçeklerin tanımlayıcı istatistikleri.....	31
4.2. Katılımcıların Cinsiyet Özelliklerine Göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması.....	31
4.2.1. Katılımcıların yaş özelliklerine göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	32
4.2.2. Katılımcıların sınıf özelliklerine göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	33
4.2.3. Katılımcıların dini yönelim değişkenine göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	33

4.2.4. Katılımcıların anne eğitim durumu değişkenine göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	34
4.2.5. Katılımcıların baba eğitim durumu değişkenine göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	35
4.2.6. Katılımcıların aile yapısı değişkenine göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği ... puanlarının karşılaştırılması	36
4.2.7. Katılımcıların hayatının çoğunu geçirdiği yer değişkenine göre Çocuklar İçin Öz ... Kavram Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	37
4.3. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Çocuk Ve Gençlerde Psikolojik Sağlık ... Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	38
4.3.1. Katılımcıların yaş değişkenine göre çocuk ve gençlerde psikolojik sağlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması	39
4.3.2. Katılımcıların sınıf değişkenine göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	40
4.3.3. Katılımcıların dini yönelim değişkenine göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik ... Sağlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	40
4.3.4. Katılımcıların anne eğitim durumu değişkenine göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	411
4.3.5. Katılımcıların baba eğitim durumu değişkenine göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	42
4.3.6. Katılımcıların aile yapısı değişkenine göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	42
4.3.7. Katılımcıların hayatının çoğunu geçirdiği yer değişkenine göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	43
4.4. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre Dindarlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	43
4.4.1. Katılımcıların yaş değişkenine göre Dindarlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	44
4.4.2. Katılımcıların sınıf değişkenine göre Dindarlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	

.....	45
4.4.3. Katılımcıların dini yönelim değişkenine göre Dindarlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	46
4.4.4. Katılımcıların anne eğitim durumu değişkenine göre Dindarlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	47
4.4.5. Katılımcıların baba eğitim durumu değişkenine göre Dindarlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	47
4.4.6. Katılımcıların aile yapısı değişkenine göre Dindarlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	48
4.4.7. Katılımcıların hayatının çoğunun geçirildiği yer değişkenine göre Dindarlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması	49
4.5. Ölçekler arası ilişkiler	49
4.6. Çocuklar İçin Öz Kavram ölçeğinin Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık ölçeği üzerindeki etkisi.....	54
4.7. Dindarlık Ölçeğinin Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık ölçeği üzerindeki etkisi	55
4.8. Çocuklar İçin Öz Kavram ölçeğinin Dindarlık ölçeği üzerindeki etkisi	56
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	58
KAYNAKÇA.....	61
ÖZ GEÇMİŞ	79

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.: Aktaran

APA: American Psychiatric Association (Amerikan Psikiyatri Birliği)

Ark.: Arkadaşları

SPSS: Statistical Package for Social Sciences

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	27
Tablo 2: Güvenirlilik Analizi	30
Tablo 3: Normallik Analizi	30
Tablo 4: Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri	31
Tablo 5: Katılımcıların Cinsiyet Özelliklerine göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	31
Tablo 6: Katılımcıların Yaş Özelliklerine Göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	32
Tablo 7: Katılımcıların Sınıf Özelliklerine Göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	33
Tablo 8: Katılımcıların Dini Yönelim Değişkenine Göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	33
Tablo 9: Katılımcıların Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	34
Tablo 10: Katılımcıların Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	36
Tablo 11: Katılımcıların Aile Yapısı Değişkenine Göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	37
Tablo 12: Katılımcıların Hayatının Çoğunu Geçirdiği Yer Değişkenine Göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	38
Tablo 13: Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Çocuk Ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	39
Tablo 14: Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Çocuk Ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	39
Tablo 15: Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre Çocuk Ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	40
Tablo 16: Katılımcıların Dini Yönelim Değişkenine Göre Çocuk Ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Puanlarının Karşılaştırılması	40
Tablo 17: Katılımcıların Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocuk Ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	41
Tablo 18: Katılımcıların Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocuk Ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	42
Tablo 19: Katılımcıların Aile Yapısı Değişkenine Göre Çocuk Ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	42
Tablo 20: Katılımcıların Hayatının Çoğunu Geçirdiği Yer Değişkenine Göre Çocuk Ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Puanlarının Karşılaştırılması	44
Tablo 21: Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	44

Tablo 22:Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	45
Tablo 23:Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	46
Tablo 24: Katılımcıların Dini Yönelim Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	47
Tablo 25: Katılımcıların Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	47
Tablo 26: Katılımcıların Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	48
Tablo 27: Katılımcıların Aile Yapısı Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	49
Tablo 28: Katılımcıların Hayatının Çoğunu Geçirdiği Yer Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması.....	49
Tablo 29: Ölçekler Arası İlişkiler	50
Tablo 30: Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeğinin Çocuk Ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Üzerindeki Etkisi.....	54
Tablo 31: Dindarlık Ölçeğinin Çocuk Ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Üzerindeki Etkisi.....	56
Tablo 32: Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeğinin Dindarlık Ölçeği Üzerindeki Etkisi.....	56

ERGENLERDE BENLİK ALGISININ PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK VE DINDARLIKLA İLİŞKİSİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Ergenlerde Benlik Algısının Psikolojik Sağlık ve Dindarlık arasındaki ilişkiyi bazı değişkenler açısından incelemek ve açıklamaktır. Araştırma Yalova ilinde öğrenim gören, Anadolu lisesinden 308, İmam hatip Lisesinden 128, diğer lise türlerinden 18 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Bu araştırmaya tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilen %60,4 kız ve %39,6 erkek olmak üzere toplam 454 kişi katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin benlik algılarını belirlemek için Çocuklar için Öz Kavram Ölçeği, psikolojik sağlık düzeylerini belirlemek için “Çocuk ve Ergenler için Psikolojik Sağlık Ölçeği”, Dindarlık düzeylerini belirlemek için “Dindarlık” ölçeği kullanılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar (sayı, yüzde, min-maks değerleri, ortalama ve standart sapma) kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenilirliğini test etmek amacıyla “Güvenilirlik Analizi” yapılmıştır.

Kullanılan verilerin normal dağılıma uygunluğu basıklık çarpıklık değerleri ile test edilmiştir. Normal dağılıma sahip olan verilerde niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki bağımsız grup arasındaki fark için bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla bağımsız grup karşılaştırılmasında ise tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve fark bulunduğu durumda fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni kullanılmıştır. Nümerik değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmek için Pearson korelasyon uygulanmıştır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisini araştırmak için çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Bulguların sonucunda cinsiyet değişkenine göre psikolojik sağlık arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Erkek katılımcıların İbadet- bilgi puanlarının kız katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Dindarlık ölçeğinin tümünden elde edilen ortalamalar bakımından erkeklerin dindarlık düzeyleri, kızlarınkiyle istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşmıştır. Verilerden elde edilen sonuçlara göre 13-14 ve 15-16 yaş grubunun psikolojik sağlıkları, yaş 17-18 olanlara göre daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca anne eğitim durumu ve aile yapısının psikolojik sağlık düzeyinde anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür. Ölçeklerden elde edilen verilere göre psikolojik sağlık ile benlik algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, orta düzey bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Katılımcıların dindarlık düzeyi ile benlik algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca psikolojik sağlık ile dindarlık arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, orta düzey bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Benlik Algısı, Psikolojik Sağlık, Dindarlık, Din Psikolojisi

THE RELATIONSHIP OF SELF-PERCEPTION WITH PSYCHOLOGICAL RESILIENCE AND RELIGIOUSNESS IN ADOLESCENTS

ABSTRACT

The aim of this research is to examine and explain the relationship between Self-Perception, Psychological Resilience and Religiosity in Adolescents in terms of some variables. A total of 454 students, 60.4% female and 39.6% male, selected by random sampling method from 308 Anatolian high school students, 128 Imam Hatip High School students studying in Yalova province, and 18 other high school type students were included in the research participated. Self-Concept Scale for Children was used to determine the self-perceptions of the students participating in the research, the "Psychological Resilience Scale for Children and Adolescents" was used to determine their psychological resilience levels, and "Religiosity" scale was used to determine their level of religiosity. A personal information form was applied to determine the demographic characteristics of the participants. The data obtained in the study were analyzed using the SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 program. Descriptive statistical methods (number, percentage, min-max values, mean, and standard deviation) were used when evaluating the data. "Reliability Analysis" was conducted to test the reliability of the scales. The suitability of the data used for normal distribution was tested with kurtosis and skewness values. In comparing quantitative data with normally distributed data, an independent sample t-test was used for the difference between two independent groups, and in comparing more than two independent groups, one-way analysis of variance was applied, and in case of a difference, Bonferroni was used to find the group that made the difference. Pearson correlation was applied to test the relationship between numerical variables. Multiple linear regression analysis was applied to investigate the effect of independent variables on the dependent variable. As a result of the findings, it was concluded that there was no statistically significant difference between psychological resilience according to gender variable. It was determined that the worship-knowledge scores of male participants were higher than those of female participants. In terms of the averages obtained from the entire religiosity scale, the religiosity levels of boys reached a statistically significant level with those of girls. According to the results obtained from the data, it was found that the psychological resilience of the 13-14 and 15-16 age group was higher than the 17-18 age group. In addition, mother's education level and family structure were found to have a significant difference in the level of psychological resilience. According to the data obtained from the scales, it was found that there was a statistically significant positive, medium-level relationship between psychological resilience and self-perception. It was found that there was a statistically significant positive, low-level relationship between the participants' level of religiosity and self-perception. In addition, it was concluded that there is a statistically significant positive, medium-level relationship between psychological resilience and religiosity.

Keywords: Adolescent, Self Perception, Psychological Resilience, Religiosity, Psychology of Religion

1. GİRİŞ

Ergenlik, bireyin çocukluktan yetişkinliğe geçiş yaptığı karmaşık bir dönemdir. Genellikle 12 ile 22 yaş arasını kapsayan bu evre, fiziksel, duygusal, sosyal ve bilişsel açılardan büyük değişimlere tanıklık eder. Ergenlik, bireyin kimliğini bulma, bağımsızlık kazanma ve gelecekteki rolünü anlama sürecinin temelini oluşturur. Ergenlik dönemi, bireyin hayatında önemli bir kilometre taşıdır. Bu dönemde yaşanan deneyimler, kişinin yetişkinlikteki kimliğini şekillendirir. Ergenler, duygusal karmaşıklıklarla başa çıkmak zorunda kalırlar. Kimlik arayışı, duygusal dalgalanmalar, bağımsızlık isteği ve sosyal ilişkilerdeki değişiklikler, bu dönemin temel özelliklerindedir. Gençler, duygusal bir denge kurma ve kendi hissettikleriyle baş etme konusunda yeni beceriler geliştirirler. Sosyal açıdan, ergenler aileleri dışındaki çevreleriyle daha fazla etkileşimde bulunmaya başlarlar. Arkadaşlıkların önemi artar ve onların grup içindeki yerlerini bulma çabaları, sosyal uyumun önemli bir parçasını oluşturur. Dindarlık, bireyin manevi bir boyuta yönelik derin bir inanç sistemini benimsemesi ve bu inanç doğrultusunda yaşamını sürdürmesini ifade eder ve genellikle de bir dinin öğretilerine bağlılık, ibadet, ahlaki değerlere olan saygı ve spiritüel bir yaşam tarzını içerir. Bireyin dindar olma durumu, kültürel, sosyal ve ailesel etkenlerden etkilenebilir ve kişinin dünya görüşünü, değerlerini ve yaşam amaçlarını şekillendirir. Dindar bireyler, genellikle kendi hayatlarını bir anlam çerçevesinde değerlendirirler ve günlük kararlarını dinî prensiplere göre alırlar. İnançlarının rehberliğinde, etik sorumluluklarını yerine getirme, sevgi ve hoşgörüyü vurgu yapma gibi değerlere odaklanabilirler. Dindarlık, bir toplumun kültürünü ve sosyal dokusunu da derinden etkiler, zira bireylerin paylaştığı ortak değerlerin bir araya gelmesiyle toplumsal bir bağ oluşur. Her ne kadar dindarlık bireysel bir tercih olsa da toplumların çeşitli dinlere ve inanç sistemlerine ev sahipliği yapması, bu çeşitliliğin bir arada barış içinde yaşamasını sağlamak için tolerans ve anlayışın önemini vurgular. Dindarlık, bireyin içsel bir huzur ve anlam arayışını ifade ettiği gibi, aynı zamanda toplumun kolektif bir ruhunu oluşturan önemli bir unsurdur.

Araştırmanın bu bölümünde; öncelikle çalışmaya ilişkin problem durumu açıklanmış, araştırmanın amacına, problem cümlesine, hipotezlerine, önemine, sayıltılarına, sınırlılıklarına değinilmiş, son olarak araştırma kapsamında incelenen temel kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Ergenlik, 12-22 yaş arası kapsayan gelişim dönemlerinden biridir. Ergenlik döneminin genel olarak farklı zamanlarda başlanıldığı belirtilse de kız çocuklarında 12-13 yaşlarında, erkek çocuklarında ise 13-15 yaşlarında başlama belirtilerini göstermektedir. Türkçe’de ergen sözcüğü, batı dillerinde kullanılan “adolescence” sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmaktadır. Latince’de büyüme, olgunlaşma anlamında kullanılan “adolescere” kökünden gelmekte olan bu kavram, bir süreci belirtmektedir. Buna göre sözcük, fertte gözlenebilen süratli ve devamlı bir gelişme devresini ifade etmektedir (Solmaz ve Şahin, 2012). İnsan yaşamının en temel fiziksel, duygusal, sosyal ve bilişsel olarak şekil alma hali bu dönemde gerçekleşir. Ergenlik, fizyolojik değişimle bireyin duygu, düşünce ve tutumlarında en keskin değişimlerin izlendiği, davranış ve hareketlerinde çarpıcı bocalamaların yaşandığı bir geçiş dönemidir (Bahadır,1994). Ergenlik döneminde gençlerin bir amaca yönelmek, yeni değerlere bağlanmak, inançları uğruna mücadele etmek gibi özelliklerine rağmen, davranışlarında tutarsızlık, duygusal iniş ve çıkışları da mevcuttur (Ay, 2003).

Günümüzde ergenlik dönemi bireyde gözlenebilen hızlı ve sürekli bir gelişim evresi olarak tanımlanabilmektedir (Şekercioğlu ve Güzeller, 2012). Ayrıca ergenlik dönemi gençlerin kendilerini daya iyi tanımladıkları, çeşitli faktörlerin etkisiyle benliklerini yeniden değerlendirmeye başladıkları dönemdir.

Psikologlar kişiliğin doğuştan getirilen kalıtsal özelliklerle sonradan kazanılan çevresel etmenlerin etkileşimine bağlı olarak şekillendiğini belirtirler (Gürhan, 2004). Benlik, kalıtsal özellikler taşımakla birlikte bireyin çevresiyle olan etkileşimleri sonucu elde ettiği deneyim, duygu ve düşünceleri, içsel olarak değerlendirmesiyle oluşan bir psikolojik özellik olarak tanımlanmaktadır (Dilek ve Aksoy, 2013; Sevim vd., 2020). Benlik, bireyin kendiliğini ve öz oluşunu, içinde yaşadığı çevreden ve diğer benliklerden farklılaştıran temel belirgin özelliklerinin dinamik bir şekilde birey tarafından soyutlanmasıdır. Benlik algısı; bireyin kendi ile ilgili duygu, düşünce, algılama, eğilimlerini içeren, kişinin kendisine yönelik inançlarını ve kendisini nasıl gördüğünü değerlendirmesi sonucu oluşan kendini algılama durumudur. Benlik algısı kavramı ergenliği, en iyi tanımlayacak bireyin yalnızca ona özgü tutumlardan, duygulardan, algılardan, değerlerden ve davranışlardan ibaret kendine ilişkin görüşü olarak ifade etmektedir (Gander ve Gardiner,1993). Ergenlik dönemindeki bireyler aile, okul, akranlar, arkadaş grupları gibi çevresel etkenlere açıktırlar. Ergenlerde benlik algısı da bu grupların

aynalaması altında oluşum göstermektedir. Bundan dolayı, diğer gelişim dönemlerine kıyasla ergenlik döneminde bireyler çeşitli sosyo-duygusal problemlere karşı daha savunmasızdır (Steinberg, 1996).

Erken çocukluk dönemi dini yönelim açısından tohum atılan ilk dönemdir. Hormonların ve yaşam dürtülerinin çok hareketli olduğu ergenlikte erken çocukluk döneminde atılan tohumların olumlu ya da olumsuz yönelimi ile dindarlık eğilimleri şekillenmeye başlar.

Dindarlık boyutu, bireyin psikolojik sağlamlığını etkileyen faktörlerdendir. Psikolojik sağlamlık kavramı Türkçe literatürde farklı kavramlarla ifade edilmiştir. Bunlar arasında, “psikolojik dayanıklılık” (Basım ve Çetin, 2011), “kendini toparlama gücü” (Terzi, 2006) ve “yılmazlık” (Gürkan, 2006) kavramları yer almaktadır. Bu araştırmada ise ölçme aracı kullanılan Doğan (2015) referans alınarak “psikolojik sağlamlık” terimi tercih edilmiştir. Psikolojik sağlamlık kavramı, Latince “resilire” kökünden türemiştir ve resilient; esnek ve elastik olma anlamına gelmektedir (Masten ve Gewirtz, 2008; Ramirez, 2007). Psikolojik sağlamlık, kişinin olumsuz durumlarda kendi penceresinden durumu tolerans edebilme yetisidir. Psikolojik sağlamlık aracılığıyla çoğu insanın, karşılaştığı zorluklarla mücadele ederek daha da güçlendiğine dair iyimser bakış açılarının olduğu belirtilmektedir (Polizzi vd., 2020). Bu bakış açılarından biri de dindarlıktır. Dindarlık, bireyler için içsel motivasyon kaynağı olabilmektedir. Yapılan araştırmalarda da psikolojik sağlamlık düzeyinin güçlü olmasında dindarlığın etkisi ortaya çıkmaktadır. Ergenlik, günümüzde çoğu gencin zorlandığı bir dönemdir. Dolayısıyla bu zaman diliminde psikolojik sağlamlık ve dindarlık olumlu benlik algısının gelişmesine sebep olabilmektedir. Bu bağlamda tez çalışmasında, araştırmanın konusu ergen bireylerin çevresel etkenlerle kendilerini anlamlandırdıkları dünyalarında benlik algılarının psikolojik sağlamlık ve dindarlıkla ilişkisinin ortaya konulmasıdır. Sosyal bilimlerde özellikle psikoloji ve din psikolojisi alanında ergenlerde benlik algısının psikolojik sağlamlık ve dindarlıkla ilişkisine dair çalışmalara rastlanmamıştır. Bu düşünceye yakın benzer çalışmalara da rastlanmadığı için psikolojik çerçevede ele alınmasının önemli olduğu görülmektedir. Bu amaçla ergenlerde benlik algısının psikolojik sağlamlık ve dindarlık ilişkisine bakılacaktır. Problemin ana sorusu “Ergenlerde benlik algısının psikolojik sağlamlık ve dindarlık ile ilişkisi var mıdır?” şeklindedir. Bu amaç doğrultusunda ergenlerin benlik algısının psikolojik sağlamlık ve dindarlıkla ilişkisinin sosyodemografik özellikler

doğrultusunda farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde cevap aradığımız sorular şu şekildedir;

Ergenlik dönemi benlik algısının demografik değişkenlere göre nasıl bir ilişkisi vardır?

Ergenlik döneminde benlik algısının psikolojik sağlamlık ile ilişkisi var mıdır?

Ergenlik döneminde benlik algısının dindarlıkla ilişkisi var mıdır?

Ergenlerde benlik algısının psikolojik sağlamlık ve dindarlık ile ne tür bir ilişkisi vardır?

Bu sorular doğrultusunda araştırmada ergenlerde benlik algısı ve psikolojik sağlamlık ve dindarlık arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılacaktır. Buna göre hipotezler şu şekilde belirlenmiştir:

Araştırmanın ana hipotezi “ergenlerde benlik algısının psikolojik sağlamlık ve dindarlık ile ilişkisi vardır.”

Alt hipotezler ise;

H1- Benlik algısı ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

H2- Dindarlık ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki vardır.

H3- Benlik algısı ile dindarlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H4- Benlik algısı demografik özelliklere göre değişmektedir.

H5- Psikolojik sağlamlık demografik değişkenlere göre farklılık göstermektedir

H6- Dindarlık demografik düzeylere göre değişim göstermektedir.

1.2. Araştırmanın Kapsamı

Ergenlik günümüzde 12-22 yaş arasını zorlayan geçiş dönemdir. Bu dönemde aile ve çevresel faktörlerle ergenlerin benlik dediğimiz kendilerini anlamlandırma ve algılama durumları bir oluşum göstermektedir. Bu zorlayıcı dönemde ergenlerde oluşan benlik algısıyla, hayatta karşılaştıkları zorluklarla baş etmelerinde psikolojik sağlamlık ve içsel motivasyonun etkili olduğu dindarlık önemli bir kaynaktır. Daha önce yapılan literatür çalışmalarına bakıldığında, Çevik Demir'in “Ergenlerde Benlik Saygısı ve Dini Baş Çıkma” doktora tezi, Kimter'in “Ergenlerde Benlik Saygısı ve Öznel Dindarlık Algısının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Karslı'nın “Gençlerde Öz Saygı - Dindarlık İlişkisi” araştırması, Bektaş'ın “Ergenlerde Benlik saygısı ve Dini başa çıkma (İmam Hatip Lisesi öğrencileri örneği) adlı yüksek lisans tezi yapılmış ancak ergenlerde benlik algısı ve dindarlık çalışılmamıştır. Bu çalışma, ergenlerin benlik algısının yaş, cinsiyet, sınıf, lise türüne göre psikolojik sağlamlık ve dindarlıkla ilişkisi açısından inceleyerek din psikolojisi alan yazınına katkı sağlayacaktır.

Günümüzde ergenlik dönemi bireyde gözlenebilen hızlı ve sürekli bir gelişim evresi olarak tanımlanabilmektedir (Şekercioğlu ve Güzeller, 2012). Ayrıca ergenlik dönemi gençlerin kendilerini daha iyi tanımladıkları, çeşitli faktörlerin etkisiyle benliklerini yeniden değerlendirmeye başladıkları bir dönemdir. Benlik, bireyin kendiliğini ve öz oluşunu, içinde yaşadığı çevreden ve diğer benliklerden farklılaştıran temel belirgin özelliklerinin dinamik bir şekilde birey tarafından soyutlanmasıdır. Benlik algısı kavramı ergenliği, en iyi tanımlayacak bireyin yalnızca ona özgü tutumlardan, duygulardan, algılardan, değerlerden ve davranışlardan ibaret kendine ilişkin görüşü olarak ifade etmektedir (Gander ve Gardiner, 1993).

Esneklik, öznel iyi oluş, bağışlayıcılık veya dayanıklılık gibi pozitif kişilik yapıları, patolojiden akıl sağlığına geçiş yapan sosyal bilimlerdeki ilgi alanlarının popüler ve teşvik edilen araştırmalarındandır. Psikolojik dayanıklılık, karşılaşılan problemlerle baş edebilme becerisi olarak anlamına gelmektedir ve bireyin kalıtsal olarak getirdiği özellikleri çevresel koşullarla işlevsel hale getirmesi ve potansiyellerini daha da geliştirmesi süreci olarak tanımlanmaktadır. Psikolojik dayanıklılığa sahip olan bireyler, hayatlarının kontrollerinin kendilerinde olduğunu düşünen, stres yaratan durumlar sonucunda kendine fayda sağlayacak çıkarımlarda bulunabilen, kendilerini inançlı olarak nitelendiren, yaşamda anlam ve doyuma odaklanan kimselerdir (Öğülmüş, 2001; Basım ve Çetin, 2011). Psikolojik sağlamlık, ergen bireyin içinde yaşadığı sosyal çevreye ve topluma göre değişkenlik göstermektedir (Sağır vd., 2014)

Dini yönelimler, psikolojik sağlamlığı etkileyen bir faktördür. İnsan hayatının psikolojik ve sosyolojik kökenli problemler karşısında dindarlığın motivasyonel anlamda etkili olduğu literatürde yapılan çalışmalar içerisinde ortaya konmuştur. Ergenlerde benlik algısının psikolojik sağlamlık ve dindarlık ile arasındaki ilişkinin tespit edilmesi, topluma fayda sağlaması açısından önemli görülmektedir.

Ergenlerde benlik algısının psikolojik sağlamlık ve dindarlıkla anlamlı ilişkide olduğu varsayılmaktadır. Kullanılan ölçeklerin araştırmaya uygun olduğu varsayılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan bireylerin, ergenlerde benlik algısı, psikolojik sağlamlık ve dindarlık ölçeklerine geçerliliğe uygun olarak doğru cevap verdiği düşünülmektedir. 12-22 yaş arası kapsayan ergenlik döneminde bu araştırmada örneklem 13-18 yaş grubudur. Araştırma kesitsel bir araştırma olup belli bir zaman aralığını kapsamaktadır. Bu çalışma yapıldığı zaman, kullanılan ölçekler, ulaşılan evren ve örneklem ile sınırlıdır.

2. KURAMSAL - KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Dindarlık ve Dindarlığın Boyutları

Batı dillerinde "din" terimi "religion" kelimesi ile ifade edilmektedir. Latince "religio" olarak adlandırılmaktadır. Latince "religare" ve "religere" kelimelerinin bu terimin kökenini oluşturduğuna dair iki görüş vardır. Birinci görüşe göre, "religio" kelimesi, "toplamak ve bağlamak" anlamına gelen "religare"den gelirken, ikincisi, "religere"nin "saygıyla kendisini toplamak" anlamına gelen "religio" kelimesinden gelir. "Religio" terimi ise "Tanrı'ya saygı ve korku ile bağlılık, kendini ibadete verme, tören ve ayinlere katılma" anlamına gelir (Peker, 2003). "Din" terimi ise Arapça kökenlidir ve "adet, örf, borç, tutulan ve gidilen yol, itaat, ceza ve mükâfat, millet" anlamındadır (Uysal, 1996).

Genel olarak bakıldığında, tarihin bilinen en eski dönemlerinde dahi çeşitli dini ibadet ve törenlerin izlerine rastlamak mümkündür. Bu nedenle, dinin her toplumda izleri bulunabilir. Bu sebeple dinler, çok çeşitli sosyal bir yapı olarak nitelendirildiğinde belirli bir kültürde ve belirli bir zaman diliminde tarihi araştırma teknikleri kullanılarak incelenebilir. Ek olarak, dine sosyal veya ruhsal faktörlerle ilişkisi açısından bakılabilir ve farklı kültürlerdeki dini ifade biçimleri karşılaştırılabilir (Holm, 2007).

İslam dünyasında yapılan tanımlara bakıldığında;

Ahmet Hamdi Akseki, dinin "Allah tarafından vaz' olunmuş bir kanun" olduğunu belirtir. Bu kanun, akıl sahiplerini özgürce iyi işler yapmaya teşvik eder ve mutluluğa ulaşma yollarını, yaratılış gaye ve hedeflerini, nasıl ibadet edileceğini gösterir (Akseki, 1996). Aydın'a göre, kitaplı dinler açısından din, ferdi ve ictimai yanı bulunan, fikir ve tatbikat açısından sistemleşmiş olan, insanlara bir yaşam tarzı sunan ve onları belli bir dünya görüşü etrafında toplayan bir kurumdur (Aydın, 2011). Kula ise (2001) "Kimlik ve Din" adlı çalışmasında dinin tariflerinde farklılıklar olsa da ortak özellikler bulunduğunu belirtir. İlk olarak, dinin insanın aşkın olduğuna inandığı bir ilişki olduğunu vurgular. İkinci olarak, dinin insanın kutsal veya ilahi varlıkla vahiy, hidayet, mistik tecrübe vb. şekillerde karşılaşması ve O'na karşılık vermek için harekete geçmesi olduğunu açıklar.

Batıda psikoloji alanında yapılan din tanımlarına bakıldığında ise Freud, dini varlığı sürdürmek için yüceltilen güçlü bir yanılsama olarak görmüştür. Dini, sosyal ve içgüdüsel istekler arasındaki çatışmaların dinamik gücü olarak ifade etmiştir. Onun görüşüne göre din, nevroz gibi hastalıklı bir durumdur ve insanların ondan kurtulması gerekir. Psikanalizin kurucusu olan

Freud, güdülerin bastırılmasından kaynaklanan bir fenomen olarak güdülerin bastırılmasını indirgemeci bir yaklaşımla açıklamaya çalışmıştır (Ayten, 2006). Freud, dinin, insanın dünyaya geldiği andan itibaren kâinatın büyüklüğü karşısında duyduğu korku ve çaresizlik duygularının bir yanılığısı olduğunu belirtmiştir (Bahadır, 2002).

Jung ise dini nevroitik bir hastalık olarak görmemiştir ve dine daha fazla önem vermiştir. Fromm dini bir grup tarafından paylaşılan ve o grubun bireylerine kendilerini adayabilecekleri hedef ve onlara ortak bir davranış biçimi sunan bir düşünce sistemi şeklinde tanımlamıştır ve aynı zamanda dinin temel fonksiyonunu, insanların karakterlerinde olumlu yönde değişiklikler yapması ve onları doğru yönde davranmaya iletmesi şeklinde ifade etmiştir (Köse ve Ayten, 2012). Rogers ise kişisel gelişimle ilgili çalışmalarında bireyin kendi değerlerini, inançlarını ve özelemlerini keşfetmesi üzerinde durmuştur ve ona göre, birey kendi içsel rehberliğiyle uyumlu bir yaşam sürdüğünde, bu kişisel gelişim ve doyum açısından önemlidir (Yağız, 2021). Dindarlık konusunda, Rogers, bireyin kendi dini inançlarını ve değerlerini anlaması, kabul etmesi ve bu inançlar doğrultusunda yaşamasını desteklemektedir (Ayten, 2009). Rogers'ın bu görüşleri, bireyin özgün dindarlık deneyimini değerli bulması ve bu inançlarını kendi yaşamıyla entegre etmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Dinin farklı tanımları dindarlık kavramına da yansımaktadır. Beşer (2013), dindarlığı, bir kutsala inanan, inançları gereği işler yapan ve dinî bir grubun üyesi olan kimse olarak tanımlar. Bu nedenle, bir dine mensup olan, o dinin inanç sistemlerine bağlılık gösteren ve dini bir grup içinde yer alan insanlar bir noktada dindar olarak kabul edilebilir. Dini bir inanç sistemine ait olmak ve bu inanç sisteminin değerlerini benimseyerek hayata geçirmeye çalışmak bireyin yaşamını, mutluluğunu ve öznel iyi oluşunu doğrudan etkileyebilmektedir. Dindar kişilerin olumsuz durumları sahip oldukları inançlarla temellendirmesi, onların bu durumlarla başa çıkma yöntemlerini ve sonuç olarak kendilerini daha iyi hissetmelerini sağlamaktadır.

Logoterapinin kurucusu Frankl, dindarlığı yaşamın manası olarak tanımlamıştır (Bahadır, 2002). Dindarlık, insanların varoluşsal sorulara verdiği cevapları, inançlarını ve değer sistemlerini şekillendiren bir kavramdır. Bu, genellikle dinle özdeşleştirilse de dindarlık sadece kiliselerde veya ibadet yerlerinde bulunan bir olgu değildir; aynı zamanda bireyin günlük yaşamında, düşünce yapısında ve davranışlarında da kendini gösterir. Aynı dini inançta birleşen farklı dindarlar olabileceği gibi, aynı inançta birleşen ve farklı öğretileri savunan dini tipolojiler de vardır. Bu nedenle, dinin net bir tanımını yapmak ne kadar zorsa, dindarlığın da aynı şekilde net bir tanımını yapmak o kadar zordur (Koç, 2010).

Dindarlık, genellikle bireyin doğduğu kültür, ailesi ve çevresi tarafından şekillenmektedir. Kimi insanlar için dindarlık, katı dini ritüelleri içerirken, kimileri için daha soyut bir manevi bağlılık anlamına gelebilir. Farklı dinler, mezhepler ve inanç sistemleri aracılığıyla dindarlık, dünya genelinde zengin bir çeşitliliği barındırır. Uysal'a göre (2006) bireyin inançlı olması veya ait hissettiği dine yönelik dini yaşantıları onun dindarlık ölçüsüdür.

Din, insanın gelişim evrelerini etkilemektedir. Dinsel yaşayışta farklılıklar, sorgulama ve kimlik arayışı; ergenlik döneminde, orta yaş bunalımının ortaya çıktığı kırk yaş civarında ve insan yaşamının son yıllarında ortaya çıkmaktadır (Kayıklık, 2006). Ergenlik dönemi ise yaşamın temel noktalarını oluşturan bölümünü kapsamaktadır. Dini yönelim de bu dönemde olumlu ya da olumsuz olarak şekillenebilmektedir. Dindarlık, çok yönlü bir kavram olup birçok farklı boyutu içerir. Bu boyutlar, bireyin inançlarını, davranışlarını, toplumsal etkileşimlerini ve kişisel gelişimini etkileyen çeşitli yönleri kapsamaktadır.

Dindarlığın farklı boyutları söz konusudur. Bunlardan bazıları aşağıda sıralanmıştır:

İnanç ve ibadet, bireyin bir tanrıya, yüksek bir varlığa veya evrensel bir güce olan inancını ve bu inanca bağlı olarak gerçekleştirdiği ibadetleri içerir. İnanç sistemleri genellikle dini metinler, ritüeller ve geleneklerle şekillenir. Dindarlık, aynı zamanda bireyin etik ve ahlaki değerlerini belirlemesine yardımcı olabilir. Din, insanlara doğru ile yanlış, iyi ile kötüyü tanımlama konusunda rehberlik eder ve dindar bireyler genellikle bu etik değerlere bağlı kalarak yaşamlarına uygun kararlar alırlar. Ayrıca, dindarlık toplumsal bir boyut da içerir. Ortak inançlara sahip bireyler, bir topluluğun bir parçası olarak bir araya gelirler ve bu dayanışma duygusunu artırır. Ancak, bu durum farklı inançlara sahip olanlarla potansiyel çatışmalara da neden olabilir.

Dindarlık, bireyin kişisel gelişimi ve içsel bir yolculuğunu da kapsar. Bu, bireyin kendi inançlarını derinleştirerek manevi büyüme deneyimleri yaşamasına ve hayatının anlamını aramasına olanak tanır. Aynı zamanda, bireyin kendi dindarlık tanımını oluşturmasına ve evrimleştirmesine yardımcı olur. Bu boyutlar, dindarlığın karmaşık ve çok katmanlı bir olgu olduğunu göstermektedir. Bireyler arasında dindarlık anlayışı büyük ölçüde değişebilmekte ve bu farklılıklar, kültürel, coğrafi ve bireysel faktörlere bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. Din, bir inanç sistemi sunarken, dindarlık bireyin bu inanç sistemini nasıl yaşadığını belirlemektedir. Dindar bireyler, inançlarına dayalı olarak etik değerlere bağlılık göstermekte ve manevi bir anlam arayışı içinde olabilmektedirler.

Ayten'e göre (2004), sosyal bilimcilerin çeşitli görüşlerine rağmen, dinin insanlardan beklentileri ve insanların bu inançları davranışlarında nasıl yansıttıkları temelinde, dinin beş farklı boyutundan bahsetmek mümkündür. Glock ve Stark dindarlığı beş boyutta değerlendirmişlerdir. Bunlar; “inanç” (belief), “ibadet” (practice), “bilgi” (knowledge), “tecrübe” (experience) ve “etki” (consequences) boyutlarıdır (Turan, 2009; Stark ve Glock, 1998). Bu boyutlar tek tek ele almak daha açıklayıcı olacaktır.

2.1.1 İnanç boyutu

Glock, bütün dinlerin inanç ilkelerinden bir sistem oluşturduğunu ve inananların bu ilkelere uymalarını talep ettiğini savunmaktadır. Mehmedoğlu'na (2004) göre, Glock, inançları üç kategoriye ayırarak her dinin bu temel ilkeleri içerdiğini ileri sürmektedir. İlk kategori, Tanrı'nın varlığını kabul etmeyi içerir. İkinci kategori, Tanrı'nın iradesine uygun bir yaşam biçimini benimsemeyi, yani imanı içerir. Üçüncü kategori ise Tanrı'nın amacının inananlar tarafından yerine getirilmesini kapsar.

Her dinin, mensuplarından beklediği inanç ilkeleri farklıdır. Dinler, Tanrı'nın varlığını, onun özelliklerini, ahiret, ceza, mükafat, cennet ve cehennem gibi konuları kendi perspektiflerine göre açıklarlar (Turan, 2009). İnananlar için merkezi bir konumda olmanın yanı sıra 'nihai anlam' ile ilgili sorulara verilen cevapların, inanç boyutunun en önemli özelliği olarak kabul edildiği ifade edilmiştir (Ayten, 2004). Dolayısıyla inanç dindarlığın en temel boyutunu yani zemini oluşturmaktadır.

2.1.2. İbadet boyutu

İbadet boyutu, dinin pratikleriyle ilgili olan kısmı oluşturur ve inananların çeşitli ibadetlere katılım sıklığını ve bu ibadetlerin onlar için taşıdığı anlamı ifade eder (Mehmedoğlu, 2004, s. 28). İbadet boyutu, özellikle davranışsal bir boyuttur; duygular ve düşünceler genellikle inanç boyutuyla ilişkilendirilirken, dini pratikler genellikle ibadet boyutunda değerlendirilir (Turan, 2009, s. 111; Glock, 1982, ss. 53-55).

İslam, ibadet kavramını oldukça geniş bir perspektifle ele almaktadır. İslam'ın ibadet anlayışı, yerden bir taşı kaldırmaktan zor durumda olan birisine yardım eli uzatmaya kadar geniş bir yelpazede yer alır (Tekin, 2006, s. 55).

2.1.3. Tecrübe boyutu

Bu boyutun, inanç ve ibadet boyutlarına kıyasla daha kapalı bir yapıda olduğu düşünülmektedir ve içinde güven, korku, ihtiyaç gibi çeşitli faktörleri barındırmaktadır (Mehmedoğlu, 2004). Bireyin Tanrı'nın varlığını aracısız olarak, sezgiler vasıtasıyla bizzat hissettiği durumları, duyguları, ihtiyaçları ve algıları içerir (Hökelekli, 2010). Bireyler, Tanrı'nın varlığını ve gerçekliğini farklı şekillerde hissedebilirler. Bu nedenle, bu dindarlık boyutunun, subjektif yönünü ön plana çıkarmaktadır (Ayten, 2004, Glock, 1998).

2.1.4. Bilgi boyutu

Bütün dinler, müntesiplerinden kendi inançları konusunda bilgi sahibi olmalarını talep eder. İnsanların kendi inançları hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları, dini eserlere ne kadar değer verdikleri ve bu konuda benimsedikleri bakış tarzları, bu boyut içinde değerlendirilmektedir (Mehmedoğlu, 2004).

Bu boyutun, inanç boyutuyla sıkı bağlara sahip olmasına rağmen, inanmak için bilgi şart değildir. Zira bir birey, bilgisiz olabilir ancak yine de Tanrı'nın varlığına inanabilir ve kendi düzeyinde bir dini yaşam tarzı benimseyebilir. Bu nedenle, dinler, inananların doğru bir bilgiye sahip olmalarını isterken, bu tam anlamıyla her zaman mümkün olmayabilir (Turan, 2009; Stark ve Glock, 1998). Bu boyutun araştırılmasının amacı, inançlar hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğunu ortaya koymaktır (Ayten, 2004).

2.1.5. Etki boyutu

Bu boyut, diğer boyutların bir sonucu olarak düşünülebilir. Dinlerin insanlar üzerindeki etkilerinin araştırılması da bu boyuta dahil edilebilir (Turan, 2009; Glock, 1998).

Din, müntesiplerine belirli bir yaşam tarzı sunar. Bu nedenle, insanların dini eğilimleri sonucunda ortaya çıkan davranışlarda dinin etkisi vardır. Bu etki sadece dini konularla sınırlı değildir; dindar bir bireyin bakış açısı herhangi bir konuda, bu etki sonucunda kendini gösterir. İslam'ı temel alarak değerlendirirsek, dinimiz müntesiplerini her konuda yönlendirmeyi amaçlar. Bu nedenle, İslam dini için sekülerizmden bahsetmek zor görünmektedir (Turan, 2009).

Dindarlık, bireylerin dini yaşamlarını ve inançlarını farklı boyutlarda ele alan çok yönlü bir kavramdır. Bu boyutlar, bireylerin dini kimliklerini ve inançlarını nasıl yaşadıklarını daha iyi anlamamıza yardımcı olabilmektedir. Dindarlığın boyutları, bireylerin dini pratikleri, inançları ve bu inançların yaşamlarına olan etkilerini kapsamlı bir şekilde incelememize olanak tanımaktadır.

2.2. Benlik Algısı

2.2.1. Benlik kavramı

Benlik algısı kavramı 1952’de William James tarafından ilk defa kullanılmıştır ve o tarihten beri psikoloji ve sosyoloji bilimlerinin vazgeçilmez tartışma alanı haline gelmiştir (Uyan, 2022). Demoulin (1998) benlik algısını, “kişinin yaşam boyunca edindiği olumlu-olumsuz tüm deneyimlerin ve bilgilerin duygusal bir bütünü” olarak ifade etmiştir. Benlik kavramı, bireyin kendi varlığı, kimliği ve deneyimleri hakkındaki algısı ve anlayışını ifade eder. Bu kavram, kişinin kendisi hakkındaki düşünce, duygu ve inançlarını içerir. Benlik kavramı, bireyin iç dünyasını, benlik saygısını, kimlik algısını ve genel olarak kendisiyle ilgili hissettiği şeyleri içerir. İnsan psikolojisinin önemli bir unsuru olarak, benlik kavramı, bireyin davranışlarını, ilişkilerini ve yaşamını etkileyebilir.

Benlik kavramı aşağıdaki temel unsurları barındırır:

Benlik Bilinci (Self-awareness): Bireyin kendi düşünce, hissetme ve davranışlarının farkında olma yeteneğidir, kişinin içsel dünyasıyla ilgili bir anlayış geliştirmesine yardımcı olur.

Benlik İmajı (Self-image): Bireyin fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel özellikleri hakkındaki algısıdır. Bu, bireyin kendisi hakkında nasıl düşündüğünü ve hissettiğini içerir.

Benlik Saygısı (Self-esteem): Bireyin kendine olan değerlendirmesidir. Benlik saygısı, bireyin kendine güveni, değer hissi ve olumlu bir benlik kavramına sahip olmasıyla ilgilidir.

Benlik Tanımı (Self-concept): Bireyin kendisi hakkındaki genel inançlarıdır. Bu, bireyin kişisel, sosyal, profesyonel ve diğer yaşamsal rolleriyle ilgili düşüncelerini içerir.

İdeal Benlik ve Gerçek Benlik (Ideal Self and Real Self): İdeal benlik, bireyin olmak istediği kişi olarak düşündüğü idealize edilmiş versiyonunu temsil eder. Gerçek benlik ise bireyin şu anda olduğu, deneyimlediği ve ifade ettiği versiyonudur (Bogenç, 1998).

Benlik kavramı, bireyin çocukluktan yetişkinliğe kadar olan yaşam sürecinde şekillenir ve çeşitli yaşantılar, sosyal etkileşimler ve kişisel başarılar tarafından etkilenebilir. Ergenlik dönemi benlik şekillenmesinde etkili bir rol almaktadır. Bramer ve Shostrom’a (1982) göre, birey kendini benlik kavramına tutarlı davranıyor olarak algıladığında, yeterlilik, güven ve değerli olma duygularını yaşar.

Olumlu bir benlik kavramına sahip olmak, bireyin genel yaşam memnuniyetini, duygusal sağlığını ve ilişkilerini etkileyebilir. Aynı zamanda, olumsuz bir benlik kavramı, psikolojik sorunlara, düşük özsaygıya ve yaşamın çeşitli alanlarında sorunlara yol açabilir. İnsanlarda benlik, genel yaşam kalitesini ve mutluluğu etkileyen temel bir faktördür. Sağlam bir benlik algısı, kişilerin kendilerini daha iyi anlamalarına, potansiyellerini daha iyi kullanmalarına ve yaşamlarında daha tatmin edici bir deneyim yaşamalarına yardımcı olabilmektedir.

2.2.2. Benlik algısı kavramı

Benlik algısı diğer bir ifadeyle öz kavram, bireyin kendi varlığı, kimliği ve değeri hakkındaki bilincini ve değerlendirmesini ifade eder. Bu kavram, bireyin kendisi hakkında sahip olduğu düşünceleri, hissiyatları ve inançları içerir. Benlik algısı, bireyin iç dünyasını anlamasını, kendini değerlendirmesini ve başkalarıyla etkileşimde bulunmasını sağlayan temel bir unsurdur.

Bireyin benlik algısı, çeşitli boyutları kapsar ve geniş bir perspektif sunar. Fiziksel benlik algısı, bireyin fiziksel görünümü hakkındaki düşünceleri ve vücut imajıyla ilgili hissiyatlarını içerir. Duygusal benlik algısı ise bireyin duygusal durumları, tepkileri ve duygusal zekâsıyla ilgili algılarını kapsar. Sosyal benlik algısı, bireyin sosyal ilişkileri, becerileri ve grup içindeki rolüyle ilgili değerlendirmelerini kapsamaktadır. Akademik ve mesleki benlik algısı, öğrenme yetenekleri, başarıları, yetenekleri ve kariyer hedefleri hakkındaki değerlendirmeleri ifade eder. Son olarak, moral ve etik benlik algısı, bireyin doğru ve yanlış, iyi ve kötü gibi etik değerleri hakkındaki değerlendirmelerini içerir ve içsel değerler sistemiyle ilgilidir. Her bir benlik algısı boyutu, bireyin kendini tanıma ve anlama sürecinde önemli bir rol oynar ve bireyin genel benlik kavrayışını şekillendirir.

Benlik algısı, çocukluk döneminden itibaren çeşitli deneyimler, aile, toplum, eğitim ve kişisel başarılar gibi faktörlerle şekillenir. Olumlu bir benlik algısı, bireyin özsaygısı, yaşam memnuniyeti ve duygusal refahını artırabilir. Olumsuz bir benlik algısı ise düşük özsaygı, anksiyete, depresyon ve sosyal problemler gibi sorunlara yol açabilir.

Benlik algısını etkileyen faktörleri anlamamanın ve bireyin sağlıklı bir benlik algısı geliştirmesine yardımcı olmanın, psikolojik destek, eğitim ve pozitif etkileşimlerle mümkün olduğu söylenebilir.

2.2.3. Ergenlerde benlik algısı

Benlik kavramı, ergenlikte ve ilk yetişkinlikte son derece önemli olan ve yaşam boyu devam eden bir süreç içerisinde gelişir (Şekercioğlu ve Güzeller, 2012). Ergenlik dönemi, bireyin kimlik ve benlik algısı üzerinde önemli değişikliklerin yaşandığı bir evredir. Bu dönemde gençler, fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel açıdan bir dizi gelişimle karşılaşır. Benlik algısı gelişimi ergenlik döneminde çeşitli faktörlerin etkisiyle şekillenir. Fiziksel gelişim bu faktörlerden biridir. Bu süreç, hızlı fiziksel değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Bedenleri cinsel olgunluğa erişir, boy uzar, kilo artar ve sekonder cinsiyet özellikleri gelişir. Bu fiziksel değişimler, gençlerin vücutlarına ve fiziksel görünüşlerine dair algılarını etkilemektedir. Sosyal etkileşimler, gençlerin arkadaşlık ilişkileri, akran grupları ve romantik ilişkilerle artan etkileşimi üzerinde belirleyici bir rol oynar. Bu etkileşimler, gençlerin sosyal kimliklerini bulmalarına ve kendi benliklerini diğerleriyle karşılaştırmalarına katkıda bulunur. Erikson, kimliğin ergenlikten sonra zihnin olgunlaşmasıyla şekillendiğini açıklamaktadır. Bu olgunlaşma sayesinde ergen, kim olduğunu ve gelecekte ne olabileceğini düşünme becerilerine sahip olur. Ergen, bu dönemde bilişsel, toplumsal ve fiziksel çevresinin onu yetişkinlik rollerine yönlendirdiğinin farkındadır ve kimlik arayışına girer (Yılmaz, 2000).

Aile dinamikleri, ergenlik döneminde değişikliklere uğrar. Gençler, aileleriyle olan ilişkilerini yeniden değerlendirir ve bu süreç, kendi bağımsız kimliklerini oluşturmak adına önemli bir adımdır. Kendi hayatlarının yönetimini ellerine almak isteyen ergenler, bu noktada aileyle çatışmaya başlayabilir. Özellikle “Ben kimim?” sorusuna cevap ararlar ve ailelerinin “Sen şusun, sen busun,” türünden kurdukları cümlelerin içinde kendilerini bir yere konumlandırmaya çalışırken, acaba gerçekten ben ailemin gördüğü gibi biri miyim? Beni olduğumdan farklı olarak görüyor olabilirler mi? Ben, çevremdeki insanların olmamı istediği kişi dışında bir kişi olamaz mıyım? sorular bu şekilde uzarken sorunlar da büyümeye başlar; çünkü benlik kavramı, aile içinde yaşanan stres ve çatışmaların tam merkezinde yer alır (Uyan, 2022).

Toplumsal ve kültürel faktörler, gençlerin toplumun ve kültürün beklentileriyle karşılaşmalarına neden olur. Bu faktörler, gençlerin değerlerini, normlarını ve benlik algılarını şekillendirir. Eğitim ve kariyer hedefleri, gençlerin gelecekları hakkında düşünmelerine yol açar. Bu süreç, gençlerin yeteneklerini keşfetmelerine ve ilgi alanlarını belirlemelerine yardımcı olarak benlik algılarını etkiler. Kimlik arayışı, gençlerin kendi değerleri, inançları, hobileri ve ilgi alanları üzerinde düşünerek benlik algılarını geliştirdikleri bir süreçtir.

Psikososyal gelişim, Erikson'un teorisine göre, ergenlik döneminde "kimlik bocalaması" olarak adlandırılır. Gençler, kim olduklarına dair bir kimlik geliştirmek ve toplumlarıyla uyum içinde olmak için çaba sarf ederler (Erikson, 1984).

Bu faktörlerin birleşimi, gençlerin benlik algılarını şekillendirir ve bu süreç genellikle karmaşık ve dinamiktir. Sağlıklı bir benlik algısı geliştirmek için destekleyici bir çevre, açık iletişim ve pozitif rol modeller önemlidir. Aile, eğitimciler ve toplum, gençlerin bu dönemde sağlıklı bir benlik algısı geliştirmelerine destek olmak için önemli bir rol oynamaktadır.

2.2.4. Benlik algısı ve dindarlık

Benlik algısı ve dindarlık, bireylerin kimliklerini, değerlerini ve dünya görüşlerini şekillendiren iki önemli faktördür. Her iki kavram da birbirini etkileyebilir ve bir bireyin içsel deneyimini bir araya getirirken önemli bir rol oynar. İşte bu iki kavram arasındaki ilişkinin ortak noktalarından biri, kimlik ve değerlerin oluşumudur. Benlik algısı, bireyin kendisi hakkındaki düşünce, duygu ve inançlarıdır. Bu algı, kişinin deneyimleri, yetenekleri, değerleri ve toplumla olan etkileşimlerini temel alarak şekillendirilirken dindarlık, bireyin manevi inançlarını ifade eder. Din ve dini öğretiler bir kişinin kimliğini ve değerlerini belirlemede rehberlik edebilir. Bireyin benlik algısı, genellikle kendi ahlaki değerlerini belirler. Bu, kişinin etik duruşunu, doğru ile yanlış anlama biçimini ve sosyal ilişkilerdeki davranışlarını şekillendirir. Din, birçok insan için etik değerleri belirleyen bir kaynak olabilir. Dini öğretiler, bir bireyin doğru ile yanlış arasındaki ahlaki çerçeveyi anlamasına yardımcı olabilir ve bu da kişinin benlik algısını etkileyebilir. Benlik algısı, yaşamın anlamını anlama ve içsel bir denge bulma sürecini içerirken, dindarlık, bireyin hayatına anlam katan manevi boyutuyla bu içsel huzur arayışını destekleyebilir. Benlik algısı, bireyin doğru ile yanlış belirleyen ahlaki değerlerini şekillendirirken, dindarlık da genellikle ahlaki normları belirler ve bireye etik bir rehberlik sunar. Benlik, ahlaki değerlerle şekillendirildiğinde veya tanımlandığında, ahlaki kimliğin oluşması mümkün olmaktadır (Hardy ve Carlo, 2005). Bireyin benlik algısı, zorluklarla başa çıkma yeteneğini etkileyebilir ve olumlu bir benlik algısı, bireyin güçlü ve dirençli olma eğilimini artırabilir. Dindarlık ise birçok kişi için zorluklarla başa çıkma sürecinde bir destek kaynağı olabilmekte aynı zamanda inançlar, kriz anlarında güç ve dayanıklılık sağlayabilmektedir.

Bu bağlamda, bireyin benlik algısı ve dindarlık arasındaki ilişki karmaşık ve çok yönlüdür. Herkesin bu iki faktörü nasıl deneyimlediği kişiseldir ve bu deneyimler, bireyin yaşam tarzını, değerlerini ve içsel dengeyi etkiler.

2.3. Psikolojik Sağlamlık

2.3.1. Psikolojik sağlamlık tanımı

Psikolojik sağlamlık, bir bireyin yaşamın zorlukları ve stresıyla etkili bir şekilde başa çıkma yetisi olarak tanımlanabilmektedir. Bu kavram, kişinin zihinsel ve duygusal dayanıklılığını ifade eder. Sağlam psikolojik sağlığa sahip olan biri, çeşitli olumsuz durumlar karşısında direnç gösterebilir, stresi etkili bir şekilde yönetebilir ve olumlu bir bakış açısıyla sorunları çözmek için çaba gösterebilmektedir. Psikolojik sağlamlık, kişinin kendi duygularını anlama, kabul etme ve yönetme becerisini içermektedir. Ayrıca, esneklik, adaptasyon ve değişime uyum sağlama yeteneği de psikolojik sağlamlığın önemli unsurlarındandır. Güçlü bir psikolojik sağlamlık, kişinin kendine olan güvenini artırır, kişisel gelişimini teşvik eder ve daha sağlıklı ilişkiler kurmasına yardımcı olabilmektedir. Aynı zamanda, olaylara olumlu bakma ve iyimser düşünme, psikolojik dayanıklılığı artıran bir unsurdur (Herrman ve Stewart, 2011; Phaneuf, 2013). Bu nedenle, psikolojik sağlamlık kişinin genel yaşam kalitesini ve mutluluğunu etkileyen önemli bir faktördür.

Ülkemizdeki araştırmalara göre, İngilizce'de "resilience" olarak kullanılan bu kavramın Türkçe karşılığı konusunda henüz tam bir uzlaşıya varılamamıştır (Toprak, 2014). Yerel çalışmalarda, bu kavramın karşılığı olarak yılmazlık (Öğülmüş, 2001), kendini toparlama gücü (Terzi, 2006), psikolojik sağlamlık (Gizir, 2007), dayanıklılık (Basım ve Çetin, 2011) gibi birbirinden farklı terimlerin kullanıldığı gözlemlenmektedir. Türk Dil Kurumu İngilizce-Türkçe sözlüğünde bu kavram Türkçe'ye "esneklik, elastikiyet, ilk haline geri gelme, hastalıktan çabuk iyileşme, toparlanma, kendine gelme" olarak çevrilmiştir (Türker, 2018).

Masten, psikolojik sağlamlığı, ciddi tehditlere maruz kalma, zorlu koşullarla başa çıkma, gelişim ve uyum süreçlerine rağmen toparlanabilme ve olumlu bir duruma erişme yeteneği olarak tanımlamıştır (Masten, 2001). Başka bir tanıma göre psikolojik sağlamlık, bireyin zor veya tehdit edici durumlarla başa çıkabilme, başarılı bir şekilde adaptasyonu gerçekleştirme kapasitesi, süreci ve sonucudur (Glover, 2009).

Garmezy'ye (1993), göre psikolojik sağlamlık bireyin herhangi bir stres durumuyla karşılaştıktan sonra kendini başarıyla toparlaması, değişim ve felaketlerle başa çıkabilme gücü ve yeteneği olarak ifade edilmiştir

Beauvais ve Oetting'e göre (1999) psikolojik sağlamlık, bireyin zorlu yaşam olaylarına karşı gösterdiği tolere etme becerisi olarak tanımlanmıştır. Ayrıca kişilik özelliklerinin yanı sıra

çoklu etkileşimden bahsedilmiş, psikolojik sağlamlığın birçok sistemin uyumunu gerektirdiği vurgulanmıştır. Bu kavram, bireyin özel niteliklerinden ziyade toplumsal, ailesel veya zihinsel durum ve koşulların ortak etkileşiminin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Gordon ve Wang da benzer bir şekilde bütüncül bir yaklaşım sergilemekte, bu sebeple bireyin içinde bulunduğu çeşitli ortamların ve bireysel özelliklerin karşılıklı etkileşimde olduğu dinamik bir kavram olarak değerlendirmektedir. Psikolojik sağlamlığı, dengeyi tekrar oluşturabilme ve dengeyi sürdürme kapasitesi olarak tanımlamaktadır (Wang ve Gordon, 1994). Başka bir tanımda, psikolojik sağlamlık özellikle travmaya odaklanmıştır. Bu kavram, bir bireyin travma sonrasında nasıl iyileştiği ve stresle nasıl başa çıktığıyla ilgili bir anlam içerir. Ayrıca, başa çıkmanın bir sonucu olarak ortaya çıkan olumlu gelişim, yaşama uyum ve kendini yeterli hissetme gibi faktörleri içerir. Bu bağlamda, psikolojik sağlamlık ileriye dönük olma ve umut ile ilgili bir kavram olarak da değerlendirilebilir (Murphy, 2009).

Bütün bu tanımlamalara bakıldığında, psikolojik sağlamlığın bireylerin yaşadıkları stres, zorluk ve olumsuz yaşam olaylarına karşı direnç gösterme, bu durumlarla başa çıkma ve olumlu bir şekilde adapte olma yeteneğini ifade ettiği söylenebilir. Psikolojik sağlamlık, insanların hayatları boyunca karşılaştıkları zorluklara rağmen psikolojik açıdan sağlıklı bir şekilde işlevlerini yerine getirmelerini sağlar. Bu kavram, bireyin içsel güç ve kaynaklarına dayanarak, duygusal dayanıklılık geliştirmesini içerir. Son zamanlarda psikolojik dayanıklılık kavramının pozitif psikolojinin de etkisiyle sıkça gündeme gelmesi ve konuyla alakalı araştırmalar yapılmaya başlanması kavramın önemini bize göstermektedir.

2.3.2. Psikolojik sağlamlığı etkileyen faktörler

Psikolojik sağlamlığı etkileyen birçok faktör bulunabilmektedir. Bu faktörler, bireyin yaşam deneyimleri, kişisel özellikleri ve çevresel etmenleriyle etkileşim içinde bulunur. Psikolojik sağlamlığı etkileyen bazı faktörler olabilmektedir:

Sosyal destek, güçlü sosyal bağlantılar ve sosyal destek sistemleri aracılığıyla psikolojik sağlamlık artırılabilir. Çocukların veya ergenlerin akranları tarafından kabul görmesi ve akranlarından destek alması, psikolojik sağlamlığı etkileyen önemli bir çevresel faktördür (Werner ve Smith, 1992; Criss ve ark., 2002). Aile, arkadaşlar, iş arkadaşları veya topluluk bağlantıları gibi sosyal destek ağları, zorlu durumlarla başa çıkma sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Toplumsal destek almak, başkalarıyla iyi iletişim kurmak, duygusal olarak

desteklenmek, bireyin psikolojik sağlamlığını g¼çlendirebilir ve sosyal ilişkilerin kalitesini artırabilir.

Duygusal zeka (emosyonel zeka), duyguları anlama, yönetme ve başkalarının duygularını anlama yeteneğini içerir. Yüksek duygusal zeka, stresle başa çıkma ve duygusal dengeyi koruma konusunda yardımcı olabilir. Kişinin sahip olduğu özsaygı ve özgüven, bireyin psikolojik sağlamlığını etkileyen temel özelliklerden biridir. Olumlu bir benlik algısı, zorluklarla başa çıkma kapasitesini artırabilir. Bu sebeple, problem çözme becerileri, karşılaşılan sorunları etkili bir şekilde çözme becerisini ifade eder ve stresle başa çıkma yeteneğini g¼çlendirebilir. Olumlu benlik saygısına sahip gençler, güçlü ve zayıf yönlerinin farkındadır, kapasitelerini bilirler ve karar verme konusunda bağımsızdırlar (Mandleco, 2001).

Esneklik, değişen koşullara uyum sağlama yeteneğini içerir ve zorluklar karşıısında daha hızlı adapte olmayı sağlar diğer bir yandan optimizm ve olumlu düşünce tarzı, olumlu bir bakış açısıyla olaylara yaklaşma, iyimserlik ve umut duygularını artırarak psikolojik sağlamlığı g¼çlendirebilir.

Kendi değerlerini anlama ve yaşama uyum sağlama çabası, içsel güç kaynaklarını g¼çlendirebilir ve bireyin psikolojik sağlamlığını artırabilir.

Stres yönetimi becerileri, olumsuz durumları daha etkili bir şekilde idare etmeye yardımcı olabilir. Fiziksel aktivite, meditasyon, derin nefes alma gibi stres yönetimi stratejileri önemlidir.

Kişisel gelişim ve öğrenme, yeni şeyler öğrenme, kişisel gelişim ve büyüme süreci, bireyin psikolojik sağlamlığını artırabilir. Yeniliklere açık olma ve öğrenmeye devam etme önemlidir.

Bu faktörler bir araya geldiğinde, bireyin psikolojik sağlamlığını g¼çlendirebilir ve yaşam kalitesini artırabilir. Ancak, her birey farklıdır ve bu faktörlerin etkisi kişiseldir.

2.3.3. Psikolojik sağamlık ve dindarlık

Dini inançlar ve dini inancını uygulama şekli, birçok insan için psikolojik sağlamlığı etkileyen önemli faktörler olabilmektedir. Ancak, bu etkiler bireyden bireye değişebilmektedir ve herkes için genel bir kural oluşturması zordur, çünkü kişinin dini deneyimleri, inançları ve uygulamaları oldukça özeldir. Dini inançlar, yaşamın anlamını ve amaçlarını anlamak konusunda rehberlik edebilmektedir. Bu da bireyin zorluklarla başa çıkma sürecinde motivasyon sağlayabilmektedir. Aynı zamanda bireye ahlaki bir çerçeve sunabilmektedir. Bu da kişinin doğru ve yanlışı değerlendirme yeteneğini etkileyebilmekte ve psikolojik sağlamlığı

güçlendirebilmektedir. Bir dini topluluk içinde bulunmak, kişiye sosyal destek sağlayabilmektedir. Bu destek, zor zamanlarda duygusal dayanıklılığı artırabilmektedir. Sosyal ortamlarda topluca yapılan dini ritüeller, günlük yaşamı anlamlandırmak ve düzenlemek için kullanılabilir. Bu tür topluca ya da tek başına yapılan dini ritüeller, bireyin duygusal dengesini koruma sürecine katkıda bulunabilmektedir. Diğer bir yandan, İslam dini, affetme ve hoşgörü kavramlarına dikkat çeker. Bu kavramlar, bireyin stresle başa çıkma ve olumsuz deneyimleri kabullenme sürecinde yardımcı olabilmektedir. İslam'a göre, affetme ve hoşgörü, insan ilişkilerinde barışı ve huzuru sağlamanın yanı sıra kişinin ruhsal sağlığına da olumlu etkilerde bulunabilir. Psikolojinin öncülerinden James, Freud, Adler, Horney ve Frankl gibi teorisyenlerin affetme kavramını göz ardı etmeleri ya da bu konuya çok az yer vermeleri, bu konunun psikolojide son zamanlara kadar ilgi görmemesinin neden olmuştur (Rotter, 2001).

Affetme, bir kişinin başkalarının hatalarını, haksızlıkları veya kusurları karşısında kin tutmaktan vazgeçmesi anlamına gelir. İslam'a göre, affetmek hem Allah'ın rahmetini çekmeye hem de kişinin kendi iç huzurunu bulmasına yardımcı olabilir. Kuran'da affetmenin önemi vurgulanarak, Allah'ın affediciliği ve merhameti üzerine sıkça vurgu yapılır.

Hoşgörü ise, başkalarının farklı düşünce, inanç veya davranışlarına karşı anlayışlı olma ve sabırlı bir tutum sergileme yeteneğidir. İslam, hoşgörü teşvik eder ve farklılıkları anlamak, kabullenmek, saygı göstermek ve sevgiyle yaklaşmak gerektiğini öğretir.

Bu kavramlar, bireyin ruhsal sağlığını güçlendirmenin yanı sıra, toplum içinde de uyumlu bir yaşam sürmeye yardımcı olabilir. İslam'ın öğretileri, affetme ve hoşgörü içselleştiren bireylerin, stresli durumlarla daha etkili bir şekilde başa çıkabilecekleri ve olumsuz deneyimleri daha sağlıklı bir şekilde işleyebilecekleri fikrini destekler.

Dini meditasyon ve dua, bireye içsel huzur ve sakinlik sağlayabilmektedir. Bu uygulamalar, zihinsel sağlığı destekleyebilmekte ve stresle başa çıkmada yardımcı olabilmektedir. Dua, birçok kişi için sadece dini bir ibadet olmanın ötesinde, içsel huzur ve sakinlik sağlayabilen derin bir manevi deneyimdir. Bu uygulama, bireyin zihinsel sağlığını destekleyebilir ve stresle başa çıkmada etkili bir araç olarak hizmet edebilir.

James duayı dinin özü ve ruhu olarak tanımlamaktadır (Hökelekli,2010). Dua sırasında, birey kendini yalnızca maddi endişelerden arındırmakla kalmaz, aynı zamanda manevi bir bağlamda da güç ve destek bulabilir. Bu, duanın sadece dini bir ritüel olmanın ötesinde, içsel bir sükûnet ve huzur kaynağı olmasını sağlar.

Zihinsel sağlığın desteklenmesinde dua, bir tür meditasyon veya mindfulness pratiği gibi işlev görebilir. Dua sırasında odaklanma ve konsantrasyon, bireyin stresle baş etme becerilerini geliştirebilir. Ayrıca, duanın ruhsal bir bağlam içinde yapılması, bireyin hayatın anlamını arama sürecine katkıda bulunabilir. Dua aynı zamanda sosyal bir bağlamda da etkili olabilir. Topluluk içinde dua etmek, bireyin duygusal destek bulmasına ve sosyal ilişkilerini güçlendirmesine yardımcı olabilir. Dua, kişinin kendisiyle, çevresiyle ve evrenle olan ilişkisini anlamlandırmasına da katkıda bulunabilir (Koç,2005).

Psikolojik sağamlık ve tevekkül, bireylen zorluklarla başa çıkma, stresle uyum sağlama ve olumlu bir Şekilde gelişme kapasitelerini ifade eden önemli kavramlardır. İki kavram da farklı bağlamlarda ele alınır, ancak benzer bir içsel dayanıklılık ve uyum yeteneği ile ilişkilidir.

Psikolojik sağamlık, bireylerin yaşadıkları stres, zorluk ve olumsuz olaylara karşı direnç gösterme, bu durumlarla başa çıkma ve olumlu bir Şekilde adapte olma yeteneğini ifade eder. Bu kavram, bireyin içsel g ve kaynaklarına dayanarak duygusal dayanıklılık geliştirmesini içerir. Psikolojik sağamlık, olumsuz durumlar karşısında ruhsal esneklik ve pozitif bir bakış açısı geliştirme becerisiyle ilişkilidir.

Tevekkül ise, İşlam kültüründe önemli bir kavramdır ve "Allah'a güvenme" veya "Allah'a teslim olma" anlamına gelir. Bu kavram, bireyin yaşamındaki zorluklarla karşılaştığında, kontrolü ellerinden çıkaran ve olayların Allah'ın iradesine bağlı olduğunu kabul eden bir tutumu ifade eder. Tevekkül, bireyin stresli durumlarla başa çıkma sürecinde içsel bir sükûnet ve kabullenme sağlayabilir. Tevekkül, psikolojik açıdan bir dizi olumlu etkisi bulunan bir davranış biçimidir. İnanç, bireyin ruhsal sağlığına pek çok olumlu Şekilde katkıda bulunabilir. Tevekkülün bu olumlu etkileri arasında ne çıkanlar şunlardır: Ölüm sonrası hayat kaygısını hafifletme, ölümsüzlük arzusunu doyrurarak bireye g kazandırma, başa çıkma becerilerini geliştirme, yalnızlık hissini azaltma ve hayatın anlamını bulma konularında önemli bir kazanım sağlama (Karataş ve Baloğlu, 2019). Bu olgular, yapılan bilimsel araştırmalar tarafından da desteklenmektedir. Gondal ve ark. (2022) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada tevekkülün kaygıyı azalttığı, Bolhari ve ekibi (2000) tarafından yürütülen bir araştırmada tevekkülün stresi azalttığı, Bonab ve Koohsar'ın (2011) araştırmasında tevekkülün benlik saygısını artırdığı, Miri ve ekibinin (2007) alışmasında ise tevekkülün depresyonu azalttığı rapor edilmiştir. Türkiye'de gerçekleştirilen nitel bir araştırmada ise tevekkülün kabullenmeyi kolaylaştırdığı, öfke kontrolünü sağladığı, kişilerarası iletişimi olumlu etkilediği, sabır kazandırdığı, iyimserliği

arttırdığı, sakinleştirdiği, bencillik ve hırstan koruduğu, bakış açısını genişlettiği ve benlik saygısını artırdığı sonuçları elde edilmiştir (Sahin ve Hokelekli, 2019; Sahin, 2018).

Bu iki kavram arasındaki benzerlik, her ikisinin de bireyin olumsuz yaşam olaylarına uyum sağlama kapasitesini vurgulamasıdır. Psikolojik sağlamlık, genellikle psikolojik ve duygusal dayanıklılığı içerirken, tevekkül daha çok manevi bir boyutta, Allah'a güvenme ve O'nun iradesine teslim olma anlamını taşır.

Bireyler hem psikolojik sağlamlık prensiplerini içselleştirerek hem de tevekkülle yaşamlarına anlam katarak, zorluklar karşısında daha etkili bir şekilde başa çıkabilirler. Her iki kavram da bireyin içsel güçlerini keşfetme, olumsuzluklarla başa çıkma ve olumlu bir şekilde gelişme potansiyelini artırma açısından önemlidir.

2.4. Ergenlik Dönemi Ve Gelişim Özellikleri

Ergenlik, gençliğin başlangıcından erişkinliğe kadar süren bir gelişim dönemidir. Bu dönem, genellikle 13-22 yaş arasını kapsayan, çocukluk döneminin sona erdiği ve yetişkinlik döneminin başladığı biyolojik ve psikolojik olarak önemli bir geçiş dönemidir. Freud ergenliği geçici bir ruh karmaşasının yaşandığı, bir yandan bebeksi bir bağlılığın diğer yandan ise yıkıma kadar gidebilecek bir bağımsızlık duygusunun var olduğu sürekli olarak ileriye ve geriye gidip gelen bir dönem olarak tanımlar. Jung ise bedensel değişimlere ruhsal devinimlerin eşlik etmesi olduğunu savunur. Erikson'a göre ise ergenlik gencin hızla oluşan bedensel, zihinsel ve ruhsal değişimlere uyum sağlamakta zorlandığı bir kimlik arayışı dönemidir (Erikson,1984). Unesco'nun tanımına göre ise; bireyin, öğrenim gördüğü ve hayatını kazanmaya çalıştığı için ekonomik bağımsızlığına kavuşamadığı ve medenî durum olarak da evli olmadığı bir gelişim dönemidir. Genel olarak tanımlara bakıldığında zaman ergenlik dönemi, bireyin çocukluktan yetişkinliğe doğru geçişteki fizyolojik, bilişsel, duygusal, sosyal ve dini yönden kendini şekillendirmeye başladığı ve olgunlaştığı evredir.

2.4.1. Ergenlik döneminde fizyolojik gelişim

Ergenlik, çocukluk ile yetişkinlik arasında yer alan ve hızlı büyüme ve gelişmenin belirgin olduğu önemli bir evredir. Ergen bireyde fizyolojik olarak değişim ilk gözlemlenen gelişim evresidir. Bu dönemde, gençlerin vücutlarında hızlı bir değişim meydana gelir. Boy kısa bir sürede uzar ve hem erkeklerde hem de kızlarda kadınsı ve erkeksi özellikler belirginleşir. Birincil cinsiyet özellikleri olan cinsel organlarda gelişim gözlenir; erkeklerde testisler etkili

olurken, kızlarda ise yumurtalık hormonları etkili olur. Ayrıca, ikincil cinsiyet özellikleri de ortaya çıkar. Erkeklerde kıllanma, sesin kalınlaşması, yüz hatlarının sertleşmesi ve daha maskülen bir görünüm kazanması gerçekleşirken, kızlarda yağ oranı artar ve göğüs ve kalçada büyüme, omuzların yuvarlaklaşması, tüylenme gibi değişiklikler meydana gelir. Ergenlik dönemine giren gençlerin başka bir sorunu da vücutlarındaki bu değişime uyum sağlama konusudur. Fiziksel değişiklikler ve vücut büyümeleri nedeniyle ergenlerin vücut kontrolü ve dengelerini sağlaması zorlaşır ve aynı zamanda ergenler, motor becerileri konusunda bazı zorluklarla karşılaşabilmektedir. Örneğin, tabak ve bardakları tutarken düşürme ve kırma gibi olaylar yaşanabilmekte, toplumun değişimiyle sakarlıklar artabilmektedir. Beden ve zihin koordinasyonu sağlandıktan sonra vücut tekrar eski uyumlu haline döneceğinden bu denge kuramama durumu ergenlik dönemine mahsus geçici bir durumdur (Temel ve Aksoy, 2005). Bedensel gelişmedeki bütün bu hızlı değişimlerin bireyin kişiliği üzerinde de önemli etkiler oluşturduğu, karmaşık bir sistem ve alt sistemlerden oluşan bedensel yapının, insan gelişimi için gerekli olan tüm işlev ve davranışları içerdiğini bunun da bireyi bir bütün olarak etkilediği ifade edilir (Bilgin, 2004).

2.4.2. Ergenlik döneminde bilişsel gelişim

Ergenlik döneminde bilişsel gelişim, gençlerin düşünme, problem çözme, karar verme ve bilgi işleme yeteneklerindeki önemli değişiklikleri kapsar. Bu anlamda öğrenmeye yönelik değişimler daha kalıcı olup gelişimin özellikle bilişsel kanadını doğrudan etkilemektedir (Küçükkaragöz, 2004; Siyez, 2007). Ergenlik döneminde, gençler soyut düşünme yeteneklerini geliştirirler. Mantık, hipotez oluşturma ve karmaşık problemleri çözme yetenekleri artar. Piaget tarafından yapılan önemli araştırmalara göre, ergenlik dönemi 11 yaş ve sonrasında başlayan soyut düşünme yeteneği ile karakterize edilir. Bu dönemde ergenler, yetişkin dünyasına hazır hale geldiklerini düşünürler ve kişilik yapılarının, ahlak anlayışlarının geliştiğini, kendilerini algılama biçimlerinde temel değişikliklerin gerçekleştiğini ifade ederler. Bu aşamada ortaya çıkan ergenlik egosantrizmi, ergenlere daha geniş düşünme fırsatları sunsa da kendi düşünceleri ile başkalarının düşünceleri arasında karmaşaya yol açabilmektedir. Bu sebepten dolayı aileleriyle aralarında çatışmalar çıkabilmektedir. Ergenlik dönemi, risk alma eğilimindeki artışla da karakterizedir. Bu, gençlerin yeni deneyimler yaşama ve sınırlarını test etme isteğinden kaynaklanabilmektedir. Ergenlik, kimlik arayışının yoğun olduğu bir dönemdir. Gençler kimliklerini sorgularlar, farklı rolleri deneyimlerler ve kendi değerlerini oluşturmaya

çalışırlar. Gençler ergenlik döneminde daha fazla bağımsızlık kazanır ve kendi kararlarını alma sorumluluğunu üstlenirler. Bu, yaşamlarının farklı yönlerini yönlendirebilmek için önemli bir adımdır. Ergenlik dönemindeki bilişsel gelişim, bireyin kişisel ve sosyal yeteneklerinin önemli bir parçasını oluşturur ve yaşam boyu etkiler. Bununla beraber ergenlikte tamamlanan beyin gelişimi frontal lobun olgunlaşması, loblar arası bağlantıların gelişmesi, korpus kallosumun kalınlaşması, hipokampus (kızlarda) ve amigdalanın (erkeklerde) olgunlaşması bu sürecin önemli bir bileşenidir ve gençlerin yetişkinlikte daha karmaşık görevleri üstlenebilmelerine yardımcı olur. Bu dönemin bilişsel değişiklikleri, gençlerin yetişkinlikte daha karmaşık düşünme ve karar verme yeteneklerine sahip olmalarına katkıda bulunur. Bilişsel gelişime bağlı olarak insanlara ve olaylara karşı izlenimler değişir, başkalarına yönelik duygu ve inançların yorumlanması artar ve yargılar oluşturulur (Steinberg, 2007).

2.4.3. Ergenlik döneminde duygusal ve sosyal gelişim

Ergenlik döneminin en önemli özelliklerinden biri gençlerin, ilk kez anne-babalarından bağımsız olarak duygusal deneyimlerini ifade etmeye başlamalarıdır. Benlik algısı kavramı, erken çocukluk döneminden itibaren var olmasına rağmen ergenlik dönemi, bu kavramın kritik bir gelişim aşaması olduğu dönemdir. Çocukluk döneminde daha temel duygusal tepkiler verilirken, ergenlik döneminde gençlerin duygusal tepkileri daha karmaşık hale gelir. Ergenlik döneminin temel görevlerinden biri, gençlerin duygusal dünyalarını anlamalarını ve başkalarının duygularını anlayabilme yeteneklerini geliştirmeleridir. Bu süreç kişiselleşirken, duygusal zekâ becerileri ile de ilişkilendirilir. Ergenlik döneminin ana çatışması, kimlik arayışı olarak tanımlanır. Bu dönemde, ergenler ailelerinden bağımsız olarak kendi özgün kimliklerini bulma çabasına girerler. Bu bağlamda, ergenlik dönemi, "verilen" kimliklerden "seçilen" kimliklere geçiş süreci olarak da düşünülebilir. Ergenler ya kendi kimliklerini keşfederler ya da kimlik karmaşası yaşayarak kişilikleri hakkında belirsizlikler yaşarlar. İnsan, doğumundan ölümüne kadar bedensel, toplumsal ve zihinsel bir gelişim yolculuğu deneyimler. Ergenlik, bu yolculuğun en karmaşık ve zorlu aşamalarından biridir. Bu dönemde hızlı bir fiziksel büyüme ve gelişme yaşanırken, aynı zamanda ergen psikolojik olarak yetişkinliğe doğru ilerlediği bir döneme adım atar. Erikson'un Psikososyal Gelişim evrelerinden biri olan Kimlik Kazanımı – Kimlik Karmaşası (12-18 yaş) dönemine giren ergen, aileden duygusal olarak bağımsızlaşma, meslek seçimi ve cinsiyetine uygun sosyal rolleri geliştirme gibi birçok alanda kendini geliştirmeye çalışır. Bu süreçte "Kimim ben? Kendimi nasıl tanımlıyorum? Benlik duygumla ilgili neler hissediyorum? Toplumdaki yerim nedir?" gibi sorularla hem kimlik arayışına

girdiğini hem de kendini tanıma sürecini ilerlettiği gözlemlenebilmektedir. Bu dönemin belirgin özellikleri duygusal coşku ve taşkınlık, çabuk kurulup bozulabilen ilişkiler, kolay etkilenme, ilgi çekme, rol sahibi olma ve toplum içinde sivrilme biçiminde özetlenebilir (Köknel,1981).

Hayatının ilk dönemlerinde çocuk güven, bağımsızlık, inisiyatif alma ve beceri kazanma konularında başarılı olduysa, ergenlik döneminde kimlik arayışı sorularına tatmin edici yanıtlar bulma olasılığı daha yüksektir. Ancak önceki dönemlerde bu çatışmalar çözülemezse, ergenlik dönemi daha zorlayıcı olabilir. Gençlerin duygusal farkındalık kazanmaları, kimlik arayışını başarılı bir şekilde tamamladıklarının bir göstergesidir. Bireyin toplumsal uyum süreci, bilindiği üzere aile içinde başlar. Bu nedenle, ergenin toplumsal uyum süreci aslında çocukluk döneminde başlamış ve ergenlik döneminde ise bu süreç, ailesinin dışına çıkarak okul ve arkadaş çevresi gibi dış etkenlerin etkisi altında hızla devam etmektedir. Bu toplumsal uyum sürecinde ergen için önemli olan konularda aile hala bir başvuru kaynağı olarak kabul edilmektedir. Ergen, kim olduğunu, ne olacağını, ne yapacağını, kimlere, nelere inanacağını, türlü konular ve sorunlar karşısında ne düşünüp nasıl davranacağını arar (Köknel, 1997).

Ergenlik dönemi, bireyin kimlik arayışının en yoğun yaşandığı evrelerden biridir. Bu süreçte gençler, kim olduklarını anlama ve kendilerine ait bir kimlik oluşturma yolunda çeşitli deneyimler yaşarlar (Erikson,1968). Dini inançlar, gençlerin bu kimlik oluşturma sürecinde önemli bir rol oynayabilmektedir. Ergen bireyler, dini inançları ve değerleri üzerinden bir kimlik bütünlüğü oluşturma çabası içindedirler. Bu süreç, bireyin kendi inançlarını benimsemesi, özdeşleşmesi ve yaşamı boyunca bu değerlere bağlı kalma kararı almasıyla ilgilidir. Cüceloğlu'na göre (1996) din, bireyin varlığının vazgeçilmez bir unsuru olarak kendisini tanımlama ve tanıtmaya aracı olduğunda bireye bir kimlik kazandırır.

Ergenlik döneminde gençler, kimliklerini oluşturma ve bulma sürecinde çeşitli deneyimler yaşarlar. Bu süreç, bedensel değişiklikler, sosyal ilişkiler, duygusal gelişim, bağımsızlık arayışı gibi faktörlere bağlı olarak şekillenebilir. Bu faktörlerin birleşimi, gençlerin kendilerini tanımlama sürecini etkiler ve genellikle kimlik arayışının karmaşıklığına neden olur. Bu dönemde destekleyici bir çevre, gençlere kimliklerini bulma ve oluşturma konusunda yardımcı olabilir.

Gençler birçok alanında hızla yeni beceriler geliştirirken, sosyal ve duygusal gelişim konularında uyum sağlamak bazen zor olabilir. Ebeveynler, ergenlik döneminde de ana destek sağlama rollerine devam etmelidirler. Duygusal olarak güven ve destek temelinde kurulan ilişkiler, gençler için bir koruyucu faktör olarak önemli bir rol oynamaktadır.

2.4.4. Ergenlik döneminde dini gelişim

Ergenlik dönemi, bireyin kimlik arayışı, değer sistemlerini oluşturma, benliğini algılama ve dünya görüşünü şekillendirme sürecinin yoğun yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde, gençler genellikle ailelerinden ve yaşadıkları toplum ve çevreden aldıkları dini değerleri sorgulamaya başlarlar. Ergenlik dönemindeki bireylerin dini gelişimi, geniş bir yelpazede değişiklik gösterebilir ve bu süreç, bireyin çevresel, kültürel ve kişisel faktörlerine bağlı olarak farklılık arz eder. Kişiliğin kalıtım ve sonradan çevreden edinilen deneyimlerle oluştuğunu savunan Fromm (2004), çevrenin kişilik üzerinde daha etkin olduğunu ifade eder. Çevre kavramına toplumun benimsediği yaşam biçimi politik, dinî, ekonomik, sosyolojik ve antropolojik tüm faktörlerin dahil olduğunu belirtir. Ergenin dini hissederek onu davranışlarına yansıtması gerektiğini; inancını karakterinin bir parçası yapabildiğinde bir değer ifade ettiğini; her insanın, kendini adayarak davranışlarını ona göre yönlendirdiği bir düşünce sistemine ihtiyaç duyduğunu belirtir.

2.4.5. Ergenlik sürecinde manevi arayış

Ergenler, ailelerinden ve topluluklarından miras aldıkları dini değerleri sorgulama eğilimindedirler. Ergenlikle birlikte birey, içinde bulunduğu dinî yaşamı sorgulamaya çalışır. Sorgulamaların sonucu bu yaşamı kendisi için uygun bularak, bundan sonra bu yaşamın gerektirdiği şekilde hareket etmeye karar verirse dindar olmaya başladığı söylenebilir (Aygün, 2000). Dini değerlerin sorgulanması, bireyin kendi benliği ve dünya görüşü hakkında daha fazla kavrayış elde etmesine yardımcı olabilmektedir.

Dini değerlerin sorgulanması, bireyin kendi inançlarını ve değerlerini daha derinlemesine anlamasına ve kabul etmesine yardımcı olabilir. Bu süreç, gençlerin daha olgun bir şekilde inançlarına sahip olmalarına ve bu inançlarını seçme özgürlüğüne sahip olmalarına olanak tanır. Ergenler, farklı kültürlerden ve inanç sistemlerinden etkilenebilirler. Okul, medya, arkadaş çevresi gibi faktörler, gençlerin dünya görüşlerini etkileyebilir. Bu etkileşimler, gençlerin kendi dini değerlerini sorgulamalarına neden olabilir. Aileler ve toplum, bu süreçte gençlere destek

sağlamak ve açık iletişimi teşvik etmek açısından önemlidir. Allport, ergenin doğuştan dinî bir inanca sahip olmadığını, ilerleyen yıllarda çevre ile etkileşimi sonucu dinî bir kimlik edindiğini söylemektedir (Kayıklık, 2003).

Ergenlik döneminde birey, dini inançlarıyla ilgili görüşlerini arkadaşları ve çevresiyle paylaşma, bu bağlamda dini bir topluluk içinde yer alma ihtiyacı duyabilirler. Bu nedenle toplumsal bağlantılar dini gelişimlerini etkileyebilir.

Ergenlik dönemindeki bireyler, genellikle manevi bir arayış içindedirler. Hayatın anlamını sorgularlar, evrensel sorulara cevap ararlar ve manevi bir derinlik kazanma ihtiyacını hissederler. Bu, gençlerin dini pratiklere yönelmelerine ve manevi gelişimlerine odaklanmalarına neden olabilir.

Dinî inancın ergenin kişiliğinin oluşumu ve şekillenmesi sürecini düzenleyici etkisi yanında, kişiliğin sarsılmasına neden olan bozucu etkileri engellemeye yönelik katkısı da vardır. Ancak din kişilik üzerindeki belirleyiciliğini kaybettiğinde kişilik oldukça zarar görür (Bahadır, 2002). Ergenlik, "dini uyanış" ve "dini şüphe ile kararsızlıklar" dönemi olarak tanımlanır (Kula, 2001). Ergenler, kendilerini çevrelerindeki çeşitli dünya görüşleri ve dinlere maruz kaldıkları bir dönemde hissederler. Bu süreç, gençlerin dini inançlarıyla diğer dünya görüşleri arasında bir denge kurma ihtiyacını doğurabilir. Bazıları için bu, daha seküler bir duruş benimsemek anlamına gelirken, diğerleri için dini inançları daha da güçlendirebilmektedir.

Ergenlik dönemindeki dini gelişim, gençlerin kişisel bir anlam arayışında oldukları bir dönemi yansıtarak, bu süreçte ahlaki değerlerini ve inançlarını tanımlama çabasını içerir. Bu süreç, gençlerin yaşadıkları kültür, aile ve bireysel deneyimlere bağlı olarak büyük farklılıklar gösterebilmektedir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bilimsel bir çalışmanın güvenilirliği, kullanılan yöntemle yakından ilişkilidir. Bu çalışmada, sosyal bilimlerde sıkça kullanılan ve büyük kitlelerin özelliklerini belirlemeyi amaçlayan nicel araştırma yöntemleri uygulanmıştır. İki değişkenin bulunduğu ve birden fazla özelliğe ilişkin verilerle aralarındaki ilişkilerin incelendiği bu araştırma, ilişkisel tarama modeli olarak adlandırılır (Can, 2018).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evreni Türkiye'deki 12-22 yaş aralığındaki tüm ergenlerdir. Araştırmanın örneklemini Yalova'da MEB'e bağlı okullarda tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilen 13-18 yaş aralığındaki ortaokul 8. ve lise 9,10,11,12. sınıf öğrencilerinden oluşan 454 öğrenci temsil etmektedir.

3.3. Araştırmaya Katılanlar ve Nitelikleri

3.3.1. Araştırmaya katılan katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

	Değişkenler	n	%
Cinsiyet	Kız	274	60,4
	Erkek	180	39,6
Yaş	13-14	96	21,1
	15-16	254	55,9
	17-18	104	22,9
Sınıf	8. Sınıf	28	6,2
	9. Sınıf	144	31,7
	10. Sınıf	144	31,7
	11. Sınıf	95	20,9
	12. Sınıf	43	9,5
Okul Türü	Anadolu Lisesi	308	67,8
	İmam Hatip Lisesi	128	28,2
	Diğer	18	4,0
Dini Yönelim	Oldukça Dindarım	74	16,3
	Dindarım	209	46,0
	Biraz Dindarım	114	25,1
	Dindar Değilim	57	12,6
Anne Eğitim Durumu	İlkokul ve altı mezunu	126	27,8
	Ortaokul mezunu	89	19,6
	Lise mezunu	153	33,7
	Üniversite mezunu	86	18,9
Baba Eğitim Durumu	İlkokul ve altı mezunu	90	19,8
	Ortaokul mezunu	86	18,9
	Lise mezunu	158	34,8

	Üniversite mezunu	120	26,4
Aile Yapısı	Demokratik	292	64,3
	Otoriter	102	22,5
	İhmalkar /Müsamahakar	60	13,2
	Büyükşehir	96	21,1
Hayatın Çoğunun Geçirildiği Yer	İl	192	42,3
	İlçe	119	26,2
	Köy – Kasaba	47	10,4
	Toplam	454	100,0

Katılımcıların cinsiyet dağılımları incelendiğinde, %60,4'ünün kız, %39,6'sının erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşları incelendiğinde, %21,1'inin 13-14, %55,9'unun 15-16, %22,9'unun 17-18 olduğu bulgulanmıştır.

Katılımcıların sınıfları incelendiğinde, %6,2'sinin 8. Sınıf, %31,7'sinin 9. Sınıf, %31,7'sinin 10. Sınıf, %20,9'unun 11. Sınıf, %9,5'inin 12. sınıf olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların okul türleri incelendiğinde, %67,8'inin Anadolu Lisesi, %28,2'sinin İmam Hatip Lisesi, %4'ünün diğer olduğu ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların dini yönelimleri incelendiğinde, %16,3'ünün oldukça dindar, %46'sının dindar, %25,1'inin biraz dindar, %12,6'sının dindar olmadığı görülmektedir.

Katılımcıların anne eğitim durumları incelendiğinde, %27,8'inin ilkökul ve altı mezunu, %19,6'sının ortaokul mezunu, %33,7'sinin lise mezunu, %18,9'unun üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların baba eğitim durumları incelendiğinde, %19,8'inin ilkökul ve altı mezunu, %18,9'unun ortaokul mezunu, %34,8'inin lise mezunu, %26,4'ünün üniversite mezunu olduğu bulgulanmıştır.

Katılımcıların aile yapıları incelendiğinde, %64,3'ünün demokratik, %22,5'inin otoriter , %13,2'sinin ihmalkar /müsamahakar olduğu ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların hayatlarının çoğunu geçirdikleri yerler incelendiğinde, %21,1'inin büyükşehir, %42,3'ünün il, %26,2'sinin ilçe, %10,4'ünün köy – kasaba olduğu görülmektedir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Ankette, katılımcıların sosyodemografik özelliklerini tanımlamaya yönelik sorular ile katılımcıların benlik algı düzeylerini ölçmek amacıyla Piers Hariss Öz Kavram Ölçeği, psikolojik sağlamlık düzeylerini ölçmek için Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği ve dindarlık düzeylerini ölçmek için Dindarlık Ölçeği kullanılmıştır.

3.4.1. Piers Harriss öz kavram ölçeği

Piers-Harris (1964) tarafından geliştirilen, Öner (1996) ve Çataklı (1985) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan "Çocuklarda Öz-Kavram Ölçeği" çocukların kendilerine yönelik düşünce, duygu ve tutumlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. "Evet" ya da "Hayır" şeklinde yanıtlanan ölçek 80 maddeden oluşmakta ve "Davranış", "Zihinsel/Okul durumu", "Fiziksel görünüm", "Kaygı", "Gözde olma" ve "Mutluluk" alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Yanıtlar bir anahtarla puanlanır ve 0 ile 80 arasında değişen puanlar elde edilir. Yüksek puanlar olumlu benlik kavramının, düşük puanlar da olumsuz benlik kavramının varlığını ifade etmektedir. Ölçeğin güvenirlik katsayısı alt ölçekleri için .78 ile .93 arasında değişmektedir. Altı faktör toplam puan değişiminin %42'sini açıklamaktadır. Türkçe formun güvenirlik katsayıları ise .81 ile .89 arasında değişmektedir. Türkçe formun faktör yapısı, özgün formun faktör yapısına paralellik göstermektedir. Faktör analizi sonucunda altı faktörün toplam puan değişiminin %41.7'sini açıkladığı belirlenmiştir (Öner, 1996).

3.4.2. Çocuk ve gençlerde psikolojik sağlamlık ölçeği

On bir farklı ülkeden toplanan veriler ışığında geliştirilen ölçeğin 28 maddelik özgün formu, üç alt ölçek ve sekiz alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçme aracı sosyo-ekolojik bakış açısıyla, nicel ve nitel yöntemler kullanılarak geliştirilmiştir (Liebenberg, Ungar ve Van de Vijver, 2012). Ölçeğin kısa form çalışması Liebenberg, Ungar ve LeBlanc (2013) tarafından yapılmış ve iki farklı çalışma sonucunda 12 maddelik bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin faktör yük değerleri .39 ile .88 arasında değişmekte olup, iç tutarlılık katsayısı .84 bulunmuştur. Beşli Likert yapısında olan ölçme aracı "Beni tamamen tanımlıyor (5)" ile "Hiç tanımlamıyor (1)" arasında derecelendirilmektedir. Yüksek puan, yüksek sağlamlık düzeyini ifade etmektedir.

3.4.3. Dindarlık ölçeği

Uysal (1995) tarafından geliştirilen, Ayten (2010) tarafından kısaltılan form kullanılmıştır. Dindarlık ölçeği ile ilgili yapılan iç tutarlılık analizinde elde edilen Cronbach Alfa değeri 0,774'tür. Dindarlık ölçeğinin alt boyutlarından biri olan inanç-etki boyutundaki Cronbach Alfa değeri 0,692 iken, bilgi-ibadet boyutunda bu değer 0,668 olarak tespit edilmiştir. İnanç-etki boyutu, inançların bireyin başkalarıyla iyi geçinmesinde, yardımlaşma ve dürüst olma gibi toplumsal yarar sağlayan davranışlarda bulunmasındaki etkisini ve sosyal problemleri

çözmedeki rolünü kapsar. Bu boyut, bireylerin bu yöndeki tutum ve davranışlarını ölçmeye yönelik maddelerden oluşur ve toplam altı maddeden meydana gelir. Bilgi-ibadet boyutu ise kişilerin namaz, oruç ve Kur'an okuma gibi temel ibadetlere sürekliliğini ve dini yaşam için sahip olduğu bilgi seviyesini içerir. Bu boyut dört maddeden oluşmaktadır.

3.5. Veri Analizi

Tablo 2: Güvenirlilik Analizi

Ölçekler ve Boyutları	Cronbach's Alpha
Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği	0,844
Davranış	0,686
Zeka ve Okul Durumu	0,713
Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri	0,646
Kaygı	0,772
Popülerlik	0,651
Mutluluk ve Doyum	0,811
Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	0,761
Dindarlık Ölçeği	0,883
İnanç-etki	0,863
İbadet- bilgi	0,770

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlilik analizi sonuçları Tabloda verilmiştir. Cronbach Alfa değerlerinin 0.60'tan büyük olması, kullanılan ölçeklerin güvenilir olduğunu göstermektedir. Sonuçlar incelendiğinde, Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği güvenilirlik katsayısı 0,844 olarak, Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği güvenilirlik katsayısı 0,761 olarak, Dindarlık Ölçeği güvenilirlik katsayısı 0,883 olarak bulunmuş olup, çalışmada kullanılan ölçeklerin içsel tutarlılıklarının iyi olduğunu görülmektedir.

Tablo 3: Normallik Analizi

Ölçekler ve Boyutları	Basıklık	Çarpıklık	Durum
Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği	-0,524	-0,396	Normal
Davranış	0,279	-0,871	Normal
Zeka ve Okul Durumu	-0,200	-0,484	Normal
Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri	-0,399	-0,648	Normal
Kaygı	-0,932	-0,186	Normal
Popülerlik	-0,334	-0,556	Normal
Mutluluk ve Doyum	-1,028	-0,381	Normal
Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	-0,235	-0,658	Normal
Dindarlık Ölçeği	2,157	-1,335	Normal
İnanç-etki	2,960	-1,652	Normal
İbadet- bilgi	0,031	-0,546	Normal

Araştırmada kullanılan ölçeklerin normallik analizi sonuçları Tabloda verilmiştir. Kullanılan verilerin normal dağılım göstermesi arpıklık ve basıklık değerlerinin ± 3 arasında olmasına bağlıdır (Shao, 2002). Sonuçlar incelendiğinde, ölçek ve alt boyut puanlarının normal dağılıma sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 programı kullanarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (sayı, yüzde, min-maks değerleri, ortalama ve standart sapma) kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenilirliğini test etmek amacıyla ‘‘Güvenilirlik Analizi’’ yapılmıştır.

Kullanılan verilerin normal dağılıma uygunluğu basıklık arpıklık değerleri ile test edilmiştir. Normal dağılıma sahip olan verilerde niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki bağımsız grup arasındaki fark için bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla bağımsız grup karşılaştırılmasında ise tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve fark bulunduğu durumda fark yaratan grubu bulmak için Bonferroni kullanılmıştır. Numerik değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmek için Pearson korelasyon uygulanmıştır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisini araştırmak için çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Ergenlerde benlik algısı ile dindarlık arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmanın bu bölümünde bu çalışmadaki hipotezler test edilecektir. Konuyla ilgili yapılmış olan önceki çalışmalar göz önünde bulundurularak araştırmadan elde edilen veriler yorumlanacaktır. Öncelikli olarak katılımcıların genel özelliklerine yer verilecek olup ergenlik, benlik algısı ve dindarlık arasındaki ilişkilere yönelik veri sonuçları analiz edilecektir.

4.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 4: Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Ölçekler ve Boyutları	Min	Maks	χ	SS
Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği	25,00	70,00	51,89	9,75
Davranış	4,00	16,00	12,68	2,60
Zeka ve Okul Durumu	0,00	17,00	11,48	3,16
Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri	2,00	13,00	9,06	2,49
Kaygı	0,00	14,00	7,48	3,27
Popülerlik	1,00	12,00	8,14	2,49
Mutluluk ve Doyum	0,00	10,00	6,44	2,80
Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	12,00	60,00	46,31	10,91
Dindarlık Ölçeği	10,00	50,00	38,06	7,98
İnanç-etki	6,00	30,00	24,31	5,23
İbadet- bilgi	4,00	20,00	13,75	3,58

4.2. Katılımcıların Cinsiyet Özelliklerine Göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 5: Katılımcıların Cinsiyet Özelliklerine göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği		Davranış		Zeka ve Okul Durumu		Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri		Kaygı		Popülerlik		Mutluluk ve Doyum	
		χ	SS	χ	SS	χ	SS	χ	SS	χ	SS	χ	SS	χ	SS
Cinsiyet	Kız	52,07	9,44	12,68	2,53	11,68	3,03	9,47	2,32	6,89	3,25	8,07	2,45	6,36	2,77
	Erkek	51,63	10,23	12,68	2,70	11,17	3,33	8,44	2,62	8,39	3,10	8,26	2,55	6,54	2,85
	t- testi	0,472		-0,033		10,695		40,308		-40,924		-0,781		-0,668	
	p	0,637		0,974		0,091		0,000*		0,000*		0,435		0,505	

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi

Katılımcıların cinsiyetlerine göre Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri, Kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0,05). Kız katılımcıların Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri, Kaygı puanlarının erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Öz kavram ölçeğinin tümünden elde edilen ortalamalar bakımından

kızların öz kavram düzeyleri, erkeklerin istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşmıştır. Kız katılımcıların kaygı düzeyi erkeklere göre daha yüksektir. Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında, Yağışan, Sümbül ve Yücalan (2007)'in araştırmasında, bu araştırmanın aksine erkekler lehine anlamlı bir fark bulunması, her iki araştırmanın ayrıştığı nokta olmuştur. Bu farkın nedeni, iki çalışmada da farklı örneklem gruplarından veri toplanmış olması olabilir. Baybek ve Yavuz (2003) tarafından yürütülen çalışmada, benlik saygısı düzeylerinin her iki cinsiyette benzer oranlarda olduğu ve aralarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmadığı saptanmıştır. Bu sonuçlar, araştırma bulgularıyla çelişmektedir.

4.2.1. Katılımcıların yaş özelliklerine göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 6: Katılımcıların Yaş Özelliklerine Göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği		Davranış		Zeka ve Okul Durumu		Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri		Kaygı		Popülerlik		Mutluluk ve Doyum	
		X	SS	X	SS	X	SS	X	SS	X	SS	X	SS	X	SS
Yaş	13-14 ¹	53,1	9,12	13,3	2,0	11,5	3,1	9,0	2,4	7,8	2,9	7,8	2,5	6,9	2,6
		3		8	4	8	1	2	5	2	3	6	2	8	0
	15-16 ²	51,9	9,77	12,6	2,6	11,5	3,1	8,9	2,5	7,4	3,3	8,2	2,4	6,4	2,8
		6		7	8	6	2	8	0	8	6	5	8	2	8
	17-18 ³	50,6	10,1	12,0	2,7	11,1	3,2	9,3	2,5	7,1	3,3	8,1	2,4	5,9	2,7
		1	9	6	2	6	8	0	3	9	5	3	7	7	3
	F-testi	1,683		6,580		0,661		0,602		0,929		0,847		3,275	
	p	0,187		0,002*		0,517		0,548		0,396		0,430		0,039*	
	Bonferro ni	-		1>3		-		-		-		-		1>3	

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların yaşlarına göre Davranış, Mutluluk ve Doyum Kaygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0,05). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferro ni testi sonucunda; 13-14 yaş grubu katılımcıların Davranış, Mutluluk ve Doyum Kaygı puanlarının 17-18 yaş grubu katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çalışmada yaş ilerledikçe davranış, mutluluk ve doyum düzeyleri azalabilir. Literatürdeki araştırmalar değerlendirildiğinde, bu araştırmanın aksine Tüfekçiyaşar (2014) araştırmasında yaş grubu bağlamında anlamlı değişiklik bulunmamıştır. Aynı zamanda, Binici-Tekin (2016) tarafından yapılan çalışmada da yaş grubuna göre yapılan analizlerde, lise öğrencilerinin beden imgesi boyutunda anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmayı destekler nitelikte olan bir çalışmada,

Hoşgören (2021) tarafından yapılan ve yaş grubunun anlamlı farklılık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.2.2. Katılımcıların sınıf özelliklerine göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 7: Katılımcıların Sınıf Özelliklerine Göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği	Davranış		Zeka ve Okul Durumu		Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri		Kaygı		Popülerlik		Mutluluk ve Doyum			
		̄X	SS	̄X	SS	̄X	SS	̄X	SS	̄X	SS	̄X	SS		
Sınıf	8. Sınıf	56,89	9,18	13,61	2,54	12,50	3,23	9,75	1,97	8,79	2,59	9,00	2,54	8,21	2,33
	9. Sınıf	50,18	9,78	12,47	2,50	10,82	3,08	8,62	2,48	6,94	3,44	7,68	2,69	6,07	2,92
	10. Sınıf	53,37	9,56	12,99	2,67	11,79	3,12	9,24	2,47	7,96	3,14	8,44	2,31	6,90	2,70
	11. Sınıf	50,71	10,00	12,32	2,71	11,54	3,20	9,07	2,65	7,15	3,35	8,09	2,43	5,79	2,85
	12. Sınıf	52,07	8,57	12,53	2,28	11,81	3,12	9,49	2,43	7,63	2,98	8,26	2,20	6,37	2,19
	F-testi	4,250		2,144		2,833		2,203		3,202		2,654		5,963	
	p	0,002*		0,075		0,024*		0,068		0,013*		0,033*		0,000*	
	Bonferro ni	8>9,11		-		8,10>9		-		8,10>9		8,10>9		8>9,11	

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların sınıflarına göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği, Zeka ve Okul Durumu, Kaygı, Popülerlik, Mutluluk ve Doyum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0,05). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferro ni testi sonucunda; sınıfı 8 olan katılımcıların Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği, Mutluluk ve Doyum puanlarının sınıfı 9 ve 11 olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Sınıfı 8 ve 10 olan katılımcıların Zeka ve Okul Durumu, Popülerlik, Kaygı puanlarının sınıfı 9 olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sınıfı 8 olan katılımcıların, sınıfı 9 ve 11 olanlara göre daha mutlu ve doyumlu olduğu söylenebilir. Sınıfı 8 ve 10 olan katılımcıların zeka ve okul durumu, popülerlik ve kaygı düzeyleri sınıfı 9 olanlara göre daha fazladır.

4.2.3. Katılımcıların dini yönelim değişkenine göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 8: Katılımcıların Dini Yönelim Değişkenine Göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği	Davranış		Zeka ve Okul Durumu		Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri		Kaygı		Popülerlik		Mutluluk ve Doyum			
		̄X	SS	̄X	SS	̄X	SS	̄X	SS	̄X	SS	̄X	SS		
Dini	Oldukça	55,0	8,44	13,5	2,3	12,0	3,1	9,4	2,1	8,3	2,9	8,7	2,1	7,6	2,3
Yönelim	Dindarım	4		0	2	4	6	6	3	8	3	6	0	6	8
	Dindarım	52,7	9,73	13,1	2,4	11,7	3,0	9,2	2,4	7,5	3,2	8,1	2,4	6,6	2,7
	Biraz Dindarım	49,5	9,62	11,9	2,6	10,8	3,2	8,6	2,7	7,0	3,2	7,8	2,4	5,6	2,6
	DindarDeğilim	49,2	10,1	11,4	2,8	10,9	3,1	8,5	2,5	6,7	3,6	7,9	3,0	5,5	2,9
	F-testi	7,032		12,760		3,187		3,069		3,361		2,066		11,256	
	p	0,000*		0,000*		0,024*		0,028*		0,019*		0,104		0,000*	
	Bonferroni	1>3,4		1>3,4		1>3,4		1>3,4		1>3,4		-		1>3,4	

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların dini yönelimlerine göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği, Davranış, Zeka ve Okul Durumu, Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri, Kaygı, Mutluluk ve Doyum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0,05). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; oldukça dindar olan katılımcıların Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği, Davranış, Zeka ve Okul Durumu, Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri, Kaygı, Mutluluk ve Doyum puanlarının biraz dindar olan ve dindar olmayan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmada bu kapsamda istatistiksel analizlere göre dini yönelim arttıkça mutluluk ve doyum, Davranış, Zeka ve Okul Durumu, Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri, Kaygı düzeyi artmaktadır. Literatürde yapılan araştırmalara bakıldığında benzer sonuçlarla karşılaşılmıştır. Tom ve Chatwick (2003), yaptıkları araştırmada ergenlerde benlik saygısı ve dindarlık arasındaki değişkenlerin ilişkisini incelemişler ve sonuç olarak, kişinin benlik saygısı ile dinin onun için ifade ettiği önem arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Bu sonuçlara göre kişi için dini yönelim arttıkça benlik saygısıda artmaktadır.

4.2.4. Katılımcıların anne eğitim durumu değişkenine göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 9: Katılımcıların Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği	Davranış		Zeka ve Okul Durumu		Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri		Kaygı		Popülerlik		Mutluluk ve Doyum	
		̄X	SS	̄X	SS	̄X	SS	̄X	SS	̄X	SS	̄X	SS

Anne Eğitimi Durumu	İlkokul ve altı	50,4 2	9,96	12,6 1	2,6 9	11,1 0	3,4 5	8,6 3	2,6 1	7,3 2	3,3 3	7,9 8	2,4 8	5,8 9	2,7 4
	Ortaokul	53,6 4	8,58	13,1 5	2,1 7	11,7 6	2,7 8	9,2 9	2,2 6	7,8 9	3,1 4	8,3 8	2,4 0	7,1 5	2,5 3
	Lise	52,6 2	9,24	12,5 1	2,6 7	11,6 8	2,9 6	9,3 7	2,3 8	7,6 9	3,3 2	8,3 4	2,4 6	6,5 8	2,9 2
	Üniversite	50,9 5	11,1 2	12,5 9	2,7 3	11,3 6	3,3 9	8,9 1	2,6 9	6,9 4	3,2 1	7,7 9	2,6 0	6,2 6	2,8 0
	F-testi	2,485		1,237		1,085		2,410		1,561		1,363		3,826	
	p	0,060		0,296		0,355		0,066		0,198		0,253		0,010*	
	Bonferroni	-		-		-		-		-		-		2>1	

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre Mutluluk ve Doyum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulgulanmıştır. (p<0,05). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; anne eğitim durumu ortaokul mezunu olan katılımcıların Mutluluk ve Doyum puanlarının anne eğitim durumu ilkököl ve altı mezunu olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmadaki analiz sonucuna göre, anne eğitim düzeyi arttıkça ergenlerin mutluluk ve doyum düzeyleri artmaktadır. Alan yazın incelendiğinde, Can (2011), bu araştırmaya benzer olarak anne eğitim durumunun beden imgesi boyutu puanlarında anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Tanrikulu (2013), Asıcı (2013), Can (1990), Tatoğlu (2006), Baybek ve Yavuz (2005), Torucu (1990), Çuhadaroğlu (1989), Cerit (1992) ve Gür (1996) yaptıkları çalışmalarda, anne öğrenim durumu arttıkça ergenlerin benlik saygılarının da arttığı sonucuna varmışlardır. Yapılan diğer araştırmalara bakıldığında, Bencik (2006) ilköğretim ikinci kademe öğrencileri, Dilek (2007) ve Eriş (2013) lise öğrencileri, Sezer ve Oğuz (2010) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarda anne öğrenim durumunun ergenlerde benlik saygısını etkilemediği sonucuna varmışlardır. Aktaş (2011) ve Ceylan (2013)'ün bulguları da bu araştırma sonuçlarını desteklememektedir; anne babanın eğitim durumu ile ergenlerin benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu bulgular, bu araştırmanın sonuçları ile çelişmektedir.

4.2.5. Katılımcıların baba eğitim durumu değişkenine göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 10: Katılımcıların Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği	Davranış	Zeka ve Okul Durumu	Fiziksel Görünüm ve	Kaygı	Popülerlik	Mutluluk ve Doyum
-------------	--------------------------------	----------	---------------------	---------------------	-------	------------	-------------------

		Nitelikler													
		$\bar{X}$	SS	χ	SS	χ	SS	χ	SS	χ	SS	χ	SS	χ	SS
Baba Eğitim Durumu	İlkokul ve altı	49,8	9,18	12,3	2,5	10,8	3,2	8,8	2,5	7,0	3,0	7,8	2,4	5,9	2,7
		1		9	1	0	2	7	8	8	1	2	7	0	0
	Ortaokul	51,9	9,80	12,9	2,5	11,7	3,0	9,0	2,6	7,1	3,4	7,9	2,6	6,5	2,7
		7		0	5	1	8	1	1	9	1	5	3	3	9
	Lise	53,2	9,38	12,7	2,7	11,7	3,0	9,2	2,3	8,0	3,2	8,5	2,3	6,7	2,9
		5		5	0	0	0	6	0	4	8	6	2	4	0
	Üniversite	51,6	10,4	12,6	2,5	11,5	3,3	8,9	2,6	7,2	3,2	7,9	2,5	6,3	2,7
		3	0	5	7	2	3	9	0	8	9	7	6	7	1
	F-testi	2,438		0,612		1,821		0,557		2,395		2,396		1,792	
	p	0,064		0,607		0,142		0,644		0,068		0,068		0,148	

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği, Davranış, Zeka ve Okul Durumu, Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri, Kaygı, Popülerlik, Mutluluk ve Doyum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (p>0,05). Çocuklar için öz kavram ölçeğinden elde edilen bulgular bakımından baba eğitim durumu değişkeninde istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır. Araştırmanın sonucuna benzer olarak, Yüksekaya (1995), Dilek (2007), Eriş (2013), Asıcı (2013), Gürel (2007), Ceylan (2013) ve Kahrman ve Polat (2003) çalışmalarında da babanın eğitim düzeyi ile çocuklarının benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki tespit edememişlerdir.

4.2.6. Katılımcıların aile yapısı değişkenine göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 11: Katılımcıların Aile Yapısı Değişkenine Göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği		Davranış		Zeka ve Okul Durumu		Fiziksel Görünüm ve Nitelikler		Kaygı		Popülerlik		Mutluluk ve Doyum	
		$\bar{X}$	SS	χ	SS	χ	SS	χ	SS	χ	SS	χ	SS	χ	SS
Aile Yapısı	Demokratik ¹	53,6	9,6	13,1	2,4	11,9	3,2	9,3	2,4	7,9	3,2	8,4	2,4	6,9	2,6
		0	6	9	5	9	0	1	2	5	4	0	2	5	8
	Otoriter ²	48,2	9,1	11,5	2,6	10,6	2,8	8,6	2,6	5,8	2,8	7,7	2,4	5,0	2,6
		7	7	6	7	2	7	0	1	1	1	7	1	0	6
	İhmalkar/Müsamaha ³	49,7	9,1	12,1	2,5	10,4	2,8	8,6	2,5	8,0	3,2	7,5	2,7	6,4	2,7
		7	8	0	0	3	5	7	0	8	4	3	5	0	9
	F-testi	13,624		17,818		11,420		3,997		18,530		4,524		19,758	
	p	0,000*		0,000*		0,000*		0,019*		0,000*		0,011*		0,000*	
	Bonferroni	1>2,3		1>2,3		1>2,3		1>2		1>2		1>3		1>2,3	

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların aile yapılarına göre göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği, Davranış, Zeka ve Okul Durumu, Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri, Kaygı, Popülerlik, Mutluluk ve Doyum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; aile yapısı demokratik olan katılımcıların Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği, Davranış, Zeka ve Okul Durumu, Mutluluk ve Doyum puanlarının aile yapısı otoriter ve ihmalkar /müsamahakar olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Aile yapısı demokratik olan katılımcıların Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri, Kaygı puanlarının aile yapısı otoriter olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Aile yapısı demokratik olan katılımcıların Popülerlik puanlarının aile yapısı ihmalkar /müsamahakar olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bakıldığında, demokratik aile yapısına sahip olan ergenler otoriter aileye sahip olan ergenlere göre, daha mutlu ve doyumlu, okulda davranış ve zeka olarak daha başarılı, fiziksel görüntüsünden daha memnun, sosyal ortamlarda daha popüler ama aynı zamanda daha kaygılı olduğu söylenebilir. Demokratik aile yapısına sahip olan ergenlerde bunun sebebi ailede çocuğa kendini keşfetmesi için alan tanınması olabilir. Diğer bir yandan, istatistiksel analizlere göre kaygı puanı demokratik aile yapısına sahip katılımcılarda daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Kılıççı (1981), 482 öğrenciyle gerçekleştirdiği çalışmasında, aile tutumları ile kendini kabul düzeyi arasındaki ilişkiyi araştırmış ve ana baba tutumunu demokratik algılayanların kendini kabul düzeylerinin, ana babalarını ilgisiz, otoriter ve tutarsız olarak tanımlayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bulmuştur. Kendini kabul düzeyinin yüksekliği olumlu benlik algısı olarak değerlendirilmiş ve ana babasını demokratik olarak tanımlayan öğrencilerin benlik algısının anlamlı şekilde yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

4.2.7. Katılımcıların hayatının çoğunu geçirdiği yer değişkenine göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 12: Katılımcıların Hayatının Çoğunu Geçirdiği Yer Değişkenine Göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği		Davranış		Zeka ve Okul Durumu		Fiziksel Görünüm ve Nitelikler		Kaygı		Popülerlik		Mutluluk ve Doyum	
		$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS
Hayatın	Büyükşehir	53,2	9,8	12,6	2,7	11,5	3,0	9,2	2,5	7,8	3,1	8,3	2,5	6,8	2,8
Çoğunu	hir	1	1	0	0	5	4	9	0	0	9	5	8	2	0

n	İl	51,8	9,9	12,7	2,6	11,6	3,2	9,0	2,4	7,4	3,3	8,2	2,5	6,2	2,6
Geçirildiği Yer	İlçe	5	2	9	2	7	9	1	9	3	1	4	1	7	9
		51,8	9,9	12,8	2,4	11,3	3,2	9,0	2,5	7,6	3,3	8,0	2,4	6,6	2,9
		2	4	6	2	6	3	8	6	0	7	3	5	1	1
	Köy	49,5	8,1	11,9	2,6	10,8	2,6	8,7	2,3	6,7	3,0	7,6	2,2	5,9	2,9
	Kasaba	5	6	1	7	3	2	9	7	7	2	0	5	1	2
	F-testi	1,492		1,697		0,961		0,489		1,121		1,189		1,541	
	p	0,612		0,167		0,411		0,690		0,340		0,314		0,203	

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların hayatlarının çoğunu geçirdikleri yerlere göre Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği, Davranış, Zeka ve Okul Durumu, Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri, Kaygı, Popülerlik, Mutluluk ve Doyum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (p>0,05). Çocuklar için öz kavram ölçeğinden elde edilen bulgular bakımından hayatının çoğunun geçirildiği yer değişkeninde istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır.

4.3. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 13: Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Değişkenler	Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği	
		$\bar{X}$	SS
Cinsiyet	Kız	46,15	10,88
	Erkek	46,57	10,98
	t-testi		-0,402
	p		0,688

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi

Katılımcıların cinsiyetlerine göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (p>0,05). Çocuk ve Ergenlerde Psikolojik Sağlık ölçeğinden elde edilen bulgular bakımından cinsiyet değişkeni istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır. Literatürde yapılan önceki çalışmalara bakıldığında da benzer sonuçlara rastlanmıştır. Bozkurt (2019), psikolojik sağlık değişkenlerinin öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını bulmuştur. Aydoğdu (2015), yaptığı çalışmada cinsiyetler arasında psikolojik sağlık açısından anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Alan yazında diğer yapılan çalışmalara bakıldığında farklı sonuçlarda mevcuttur. Kumpfer (1999), Önder ve Gülay (2008) ve Oktan (2008) araştırmalarında, kız öğrencilerin psikolojik dayanıklılık ortalamasının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Bahadır (2009) ve Yılmaz ve arkadaşları

(2013) ise çalışmalarında, bunun tam tersine, kızların erkeklerden daha az psikolojik dayanıklılığa sahip oldukları sonucuna varmışlardır. . Saka ve Ceylan (2018)'in araştırmasında, kız ergenlerin psikolojik dayanıklılık puanlarının erkek ergenlere kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında her insanın yaşadığı, maruz kaldığı olay ve olayı anlamlandırma şekli biriciktir. Bireysel farklılıkların araştırmalarda farklı sonuçlara yol açabileceği unutulmamalıdır.

4.3.1. Katılımcıların yaş değişkenine göre çocuk ve gençlerde psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 14: Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	
		$\bar{X}$	SS
Yaş	13-14 ¹	47,96	9,88
	15-16 ²	47,08	10,65
	17-18 ³	42,92	11,79
F-testi		6,916	
p		0,001*	
Bonferroni	1,2>3		

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların yaşlarına göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0,05). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; 13-14 ve 15-16 yaş grubu katılımcıların Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği puanlarının 17-18 yaş grubu katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Çalışmada bu kapsamda, 13-14 ve 15-16 yaş grubunun psikolojik sağlamlıkları yaşı17-18 olanlara göre daha fazladır.

Literatürde yapılan araştırmalara bakıldığında da çalışmayı destekleyen bulgulara ulaşılmıştır. 14 ile 15 yaş grubundaki ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri, 16 ile 18 yaş grubundaki ergenlere göre daha yüksektir (Saka ve Ceylan, 2018; Turgut, 2015; Ergün, 2016; Kurt, 2013). McCoy (2001) tarafından yapılan başka bir çalışmada da yaş değişkeni ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bunun nedeni, yaşa bağlı olarak karşılaşılan zorluklar ve engellerin değişmesi ve sorumlulukların artmasıdır. Ergenlik dönemi içerisinde psikolojik, sosyal ve fizyolojik zorluklar yaşanabilmektedir. Yetişkinlik döneminde işten çıkarılma ya da iflas etme, zorlu iş koşulları veya yaşlılık döneminde hayatta kalma mücadelesi gibi zorluklar yaşanabilmektedir (Akın ve Demirel, 2003; Arslan ve Balkıs, 2014). Bu yüzden, kişinin yaşı ilerledikçe artan sorumluluklar ve mücadeleler sonucunda psikolojik dayanıklılık düzeylerinin düşebileceği söylenbilir.

4.3.2. Katılımcıların sınıf değişkenine göre ocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlıklılık leği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 15: Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre ocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlıklılık leği Puanlarının Karşılaştırılması

	Değişkenler	ocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlıklılık leği	
		$\bar{X}$	SS
Sınıf	8. Sınıf	50,29	11,00
	9. Sınıf	45,56	11,32
	10. Sınıf	47,67	10,18
	11. Sınıf	45,87	10,33
	12. Sınıf	42,70	12,05
		F-testi	2,925
	p	0,021*	

* $p < 0,05$ t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların sınıflarına göre ocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlıklılık leği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p > 0,05$). ocuk ve Ergenlerde Psikolojik Sağlıklılık leğinden elde edilen bulgular bakımından sınıf değişkeni istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır.

4.3.3. Katılımcıların dini yönelim değişkenine göre ocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlıklılık leği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 16: Katılımcıların Dini Yönelim Değişkenine Göre ocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlıklılık leği Puanlarının Karşılaştırılması

	Değişkenler	Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği	
		$\bar{X}$	SS
Dini Yönelim	Oldukça Dindarım ¹	48,65	10,26
	Dindarım ²	47,28	10,07
	Biraz Dindarım ³	44,79	11,91
	Dindar Değilim	42,77	11,58
	F-testi	4,528	
	p	0,004*	
	Bonferroni	1>4	

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların dini yönelimlerine göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır (p<0,05). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; oldukça dindar olan katılımcıların Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanlarının dindar olmayan katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Bu açıdan bakıldığında oldukça dindar olan ergenlerin, dindar olmayan katılımcılara göre psikolojik sağlıkları daha fazladır.

4.3.4. Katılımcıların anne eğitim durumu değişkenine göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 17: Katılımcıların Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocuk Ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

	Değişkenler	Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği	
		$\bar{X}$	SS
Anne Eğitim Durumu	İlkokul ve altı mezunu ¹	44,59	11,33
	Ortaokul mezunu ²	48,04	10,54
	Lise mezunu ³	47,44	9,95
	Üniversite mezunu ⁴	45,05	11,91
	F-testi	2,760	
	P	0,042*	
	Bonferroni	2>1	

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0,05). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; anne eğitim durumu ortaokul mezunu olan katılımcıların Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık

Ölçeği puanlarının anne eğitim durumu ilkokul ve altı mezunu olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda bakıldığında, anne eğitim durumu ortaokul mezunu olan ergenlerin, anne eğitim durumu ilkokul ve altı olan ergenlere göre psikolojik sağlamlıkları daha fazladır.

4.3.5. Katılımcıların baba eğitim durumu değişkenine göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 18: Katılımcıların Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Çocuk Ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği		
	$\bar{X}$	SS	
Baba Eğitim Durumu	İlkokul ve altı mezunu ¹	45,02	10,60
	Ortaokul mezunu ²	45,65	12,02
	Lise mezunu ³	47,49	10,10
	Üniversite mezunu ⁴	46,20	11,30
	F-testi	1,148	
	p	0,329	
	Bonferroni	-	

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (p>0,05). Çocuk ve Ergenlerde Psikolojik Sağlamlık ölçeğinden elde edilen bulgular bakımından baba eğitim durumu faktörü açısından istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır.

4.3.6. Katılımcıların aile yapısı değişkenine göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 19: Katılımcıların Aile Yapısı Değişkenine Göre Çocuk Ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği		
	$\bar{X}$	SS	
Aile Yapısı	Demokratik ¹	48,73	10,23
	Otoriter ²	41,78	10,31
	İhmalkar /Müsamahakar ³	42,23	11,60
	F-testi	22,045	
	p	0,000*	
	Bonferroni	1>2,3	

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların aile yapılarına göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; aile yapısı demokratik olan katılımcıların Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanlarının aile yapısı otoriter ve ihmalkar /müsamahakar olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Çalışmada ergenlerin psikolojik sağlık puanlarının aile yapısına göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediği varyans analizi ile incelenmiş ve ergenlerin psikolojik sağlıklarına göre anlamlı farklılaşma gösterdiği belirlenmiştir.

4.3.7. Katılımcıların hayatının çoğunu geçirdiği yer değişkenine göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 20: Katılımcıların Hayatının Çoğunu Geçirdiği Yer Değişkenine Göre Çocuk Ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği		
	$\bar{X}$	SS	
Hayatın Çoğunun Geçirildiği Yer	Büyükşehir	46,46	11,14
	İl	46,32	11,17
	İlçe	46,89	10,68
	Köy – Kasaba	44,51	10,00
	F-testi	0,543	
	P	0,653	

* $p<0,05$ t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların hayatlarının çoğunu geçirdikleri yere göre Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Çocuk ve Ergenlerde Psikolojik Sağlık ölçeğinden elde edilen bulgular bakımından Hayatın çoğunun geçirildiği yer değişkeni istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır.

4.4. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 21: Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Dindarlık Ölçeği						
	Din arlık		İnan -etki		İbade t- bilgi		
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	
Cinsiyet	Kız	37,88	7,43	24,57	4,89	13,31	3,38
	Erkek	38,32	8,78	23,91	5,69	14,41	3,78
	t-testi	-0,565		1,273		-3,209	

p	0,572	0,204	0,001*
---	-------	-------	--------

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi

Katılımcıların cinsiyetlerine göre İbadet- bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0,05). Erkek katılımcıların İbadet- bilgi puanlarının kız katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Dindarlık ölçeğinin tümünden elde edilen ortalamalar bakımından erkeklerin dindarlık düzeyleri, kızlarıinkiyle istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşmıştır.

Literatürdeki çalışmalara bakıldığında farklı sonuçlar kaydedilmiştir. Yapılan araştırmalarda kadınların erkeklere göre daha dindar olduğu bulgusu daha fazladır. Baynal (2015), cinsiyet ve dindarlık analizinde anlamlı bir farklılıkla kadınların erkeklere göre daha dindar olduğunu tespit etmiştir. Aynı şekilde Ayten (2009), yaptığı bir çalışmada, dindarlık ortalamalarına göre kadınların dindarlık puanının erkeklere göre daha yüksek ve istatistiki bakımından anlamlı olduğunu bulgulamıştır. Kadın ve erkek dindarlığının fitrat gereği farklı olduğuna dair hipotezler sosyolojik ve psikolojik açılarından yorumlanmıştır. Kadın dindarlığının yüksek olduğunu ortaya koyan araştırmalar, bu durumu kadınların merhametli, şefkatli, uysal ve itaatkâr olmasıyla açıklamaktadır. Ayrıca, kadınların iş hayatına daha az katılım sağladığı dönemlerde yapılan çalışmalar, kadın dindarlığını, ibadet ve dini faaliyetlere daha fazla zaman ayırabilmeleri ile ilişkilendirmiştir. Yaşamlarının büyük bir bölümünü evde geçiren kadınlar, evde geçirdikleri zaman bakımından abdest alma ve ibadete şekilsel hazırlık yapma onlara avantaj sağlarken, diğer yandan ibadetlere yeterince zaman ayırabilmelerine olanak tanımaktadır. Diğer bir yandan, kadınların erkeklerden daha dindarlık düzeyinin yüksek olduğu araştırmaların aksine erkeklerin kadınlardan daha dindar olduklarına yönelik sonuçlar ortaya koyan araştırmalar da mevcuttur. Karşlı (2018), yaptığı bir araştırmada erkeklerin dini bilinç ve toplam dindarlık puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Yakut (2016), Ankara ilinde görev yapan öğretmenler üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, erkek katılımcıların motivasyonel dindarlık puanlarının kadın katılımcılardan daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Turan (2009) ise, İstanbul ilinde görev yapan öğretmenler üzerinde gerçekleştirdiği çalışma sonucunda, erkeklerin dindarlığın tüm alt göstergelerinde kadınlardan daha yüksek ortalama puan aldığını bildirmiştir.

4.4.1. Katılımcıların yaş değişkenine göre Dindarlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 22: Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Dindarlık Ölçeği
-------------	------------------

	Dindarlık		İnanç-etki		İbadet- bilgi	
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS
13-14 ¹	38,26	3,30	24,48	5,41	13,78	3,55
15-16 ²	38,22	7,70	24,48	5,07	13,74	3,56
17-18 ³	37,47	3,40	23,73	5,43	13,74	3,69
V_{as}						
	F-testi	0,361	0,823		0,006	
	p	0,697	0,440		0,994	
	Bonferroni	-	-		-	

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların yaşlarına göre Dindarlık Ölçeği, İnanç-etki, İbadet-bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (p>0,05). Dindarlık ölçeğinden elde edilen ortalamalar bakımından yaş değişkeninde istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşılmamıştır. Öztürk (2017), yaş ve dindarlık analizinde bilgi ve duygu alt boyutunda anlamlı farklılaşma gösterdiği, inanç, ibadet, etki boyutunda anlamlı farklılaşma göstermediğini bulgulamıştır. Türker (2018), yaptığı çalışmada yetişkinlerin yaşa göre düzeyi açısından istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur. Aynı şekilde Eserler (2022), çalışmada da yaş grupları açısından dindarlık düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Literatür incelendiğinde, araştırma bulgularını destekleyen ve çelişen sonuçlara ulaşmak mümkündür. Bazı çalışmalar, dindarlığın yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur (Atalay, 2005; Gürsu, 2011). Buna karşılık, bazı araştırmalar ise dindarlığın yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığını tespit etmiştir (Acar ve ark., 1996; Uysal, 2006). Dolayısıyla, elde edilen bulgulara dayanarak, dindarlık ile yaş arasındaki ilişkinin literatürde çelişkili sonuçlar içerdiği söylenebilir.

4.4.2. Katılımcıların sınıf değişkenine göre Dindarlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 23: Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Dindarlık Ölçeği					
	Dindarlık		İnanç-etki		İbadet- bilgi	
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS
8. Sınıf	42,14	6,02	26,00	4,86	16,14	2,41
9. Sınıf	37,06	8,82	23,75	5,81	13,31	3,70
10. Sınıf	38,87	7,18	24,99	4,57	13,88	3,52
11. Sınıf	36,99	8,53	23,68	5,57	13,31	3,72
12. Sınıf	38,35	6,43	24,16	4,29	14,19	3,11
	F-testi	3,267	2,130		4,356	
	p	0,012*	0,076		0,002*	
	Bonferroni	8>9,11	-		8>9,10,11	

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların sınıflarına göre Dindarlık Ölçeği, İbadet- bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; sınıfı 8 olan katılımcıların Dindarlık Ölçeği puanlarının sınıfı 9, 11 olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Sınıfı 8 olan katılımcıların İbadet- bilgi puanlarının sınıfı 9,10,11 olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Çalışmada ergenlerin dindarlık puanlarının dini yönelim düzeyine göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediği varyans analizi ile incelenmiş ve ergenlerin dini yönelimlerine göre anlamlı farklılaşma gösterdiği belirlenmiştir. Bu bağlamda 8. Sınıf olan katılımcıların dindarlık puanlarındaki farklılaşmanın, ibadet- bilgi alt boyutunda sınıfı 9,10,11 olan katılımcılara göre lehine bir sonuç elde etmiştir.

4.4.3. Katılımcıların dini yönelim değişkenine göre Dindarlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 24: Katılımcıların Dini Yönelim Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Dindarlık Ölçeği						
	Din arlık		İnan -etki		İbadet- bilgi		
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	
Oldukça Dindarım	44,39	3,74	27,68	2,29	16,72	2,34	
Dindarım	40,41	4,50	25,88	2,96	14,53	2,66	
Biraz Dindarım	35,59	7,13	23,03	4,80	12,56	3,32	
Dini Yönelim	Dindar Değilim	26,14	9,43	16,75	7,04	9,39	3,45
	F-testi	121,374		94,780		80,224	
	p	0,000*		0,000*		0,000*	
	Bonferroni	1>2,3,4		1>2,3,4		1>2,3,4	

* $p<0,05$ t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların dini yönelimlerine göre Dindarlık Ölçeği, İnanç-etki, İbadet- bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; oldukça dindar olan katılımcıların Dindarlık Ölçeği, İnanç-etki, İbadet- bilgi puanlarının dindar, biraz dindar ve dindar olmayan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Araştırma ergenlerin dindarlık puanlarının dini yönelim düzeyine göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediği varyans analizi ile incelenmiş ve ergenlerin dini yönelimlerine göre anlamlı farklılaşma gösterdiği belirlenmiştir. Bu kapsamda oldukça dindar olan katılımcıların dindarlık puanlarında ki farklılaşmanın, inanç-etki, ibadet-bilgi boyutlarında olan ve farkın dindar, biraz dindar ve dindar olmayanların aleyhine olduğu söylenebilir.

4.4.4. Katılımcıların anne eğitim durumu değişkenine göre Dindarlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 25: Katılımcıların Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Dindarlık Ölçeği								
	Dindarlık		İnanç-etki		İbadet- bilgi				
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Anne Eğitim Durumu	İlkokul ve altı mezunu ¹	38,54	7,48	24,52	4,92	14,02	3,22		
	Ortaokul mezunu ²	39,16	6,89	25,13	4,53	14,02	3,32		
	Lise mezunu ³	36,65	8,56	23,75	5,60	12,90	3,76		
	Üniversite mezunu ⁴	38,71	8,47	24,14	5,60	14,57	3,77		
	F-testi	2,524		1,439		4,886			
	P	0,057		0,231		0,002*			
	Bonferroni	-		-		4>3			

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre İbadet- bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (p<0,05). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; anne eğitim durumu üniversite mezunu olan katılımcıların İbadet- bilgi puanlarının anne eğitim durumu lise mezunu olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Çalışmada anne eğitim durumu değişkeni ile dindarlık düzeyinin yapılan analiz sonucunda anlamlı farklılaşmanın İbadet- bilgi boyutunda olduğu bulgulanmıştır. Elde edilen bulgu doğrultusunda anne eğitim düzeyi arttıkça dindarlık düzeyinin de yükseleceği söylenebilir. Elde edilen bulgular ve literatürde sunulan veriler doğrultusunda, anne eğitim düzeyinin öğrencilerin ibadet ve bilgi alt boyutlarında anlamlı düzeyde etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, anne eğitim düzeyi yükseldikçe, lise öğrencilerinin ibadet ve bilgi boyutları da buna paralel olarak artacağı ileri sürülebilir.

4.4.5. Katılımcıların baba eğitim durumu değişkenine göre Dindarlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 26: Katılımcıların Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Dindarlık Ölçeği								
	Dindarlık		İnanç-etki		İbadet- bilgi				
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Baba Eğitim Durumu	İlkokul ve altı	38,22	7,49	24,29	5,20	13,93	3,11		
	Ortaokul	37,87	7,97	24,23	4,79	13,64	3,87		
	Lise	37,13	8,27	23,99	5,62	13,15	3,51		
	Üniversite	39,28	7,91	24,80	5,04	14,48	3,69		
	F-testi	1,672		0,557		3,293			
	P	0,172		0,643		0,020*			
	Bonferroni	-		-		4>3			

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların baba eğitim durumlarına göre İbadet- bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; baba eğitim durumu üniversite mezunu olan katılımcıların İbadet- bilgi puanlarının baba eğitim durumu lise mezunu olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Çalışmada baba eğitim durumu değişkeni ile dindarlık düzeyinin yapılan analizi sonucunda anlamlı farklılaşmanın İbadet- bilgi boyutunda olduğu ortaya konmuştur. Elde edilen bulgular doğrultusunda baba eğitim düzeyi arttıkça dindarlık düzeyinin de yükseleceği söylenebilir. İlgili araştırmalara bakıldığında alan yazında baba eğitim düzeyi üzerine sınırlı sayıda araştırma bulgusuna rastlanmıştır. Koç (2010), dindarlık ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını ifade etmiştir.

4.4.6. Katılımcıların aile yapısı değişkenine göre Dindarlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 27: Katılımcıların Aile Yapısı Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Dindarlık Ölçeği					
	Dindarlık		İnanç-etki		İbadet- bilgi	
	Ç	SS	Ç	SS	Ç	SS
Demokratik ¹	38,23	7,69	24,57	5,01	13,66	3,53
Otoriter ²	38,58	6,91	24,46	4,57	14,12	3,22
İhmalkar /Müsamahakar ³	36,32	10,60	22,80	6,88	13,52	4,35
Aile Yapısı	F-testi		2,918		0,747	
	p		0,055		0,474	
	Bonferroni		-		-	

* $p < 0,05$ t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların aile yapısına göre Dindarlık Ölçeği, İnanç-etki, İbadet- bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p > 0,05$). Dindarlık ölçeğinin bütününden elde edilen bulgular bakımından aile yapısı istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır. Aile yapısının dindarlığın hem alt boyutlarında hem de genel dindarlık düzeylerinde farka yol açmadığı anlaşılmıştır ($p > 0,05$).

Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında da Öztürk (2017), lise öğrencilerinde anne - baba tutumunun dindarlık düzeyine anlamlı bir farklılaşma göstermediğini bulmuştur. Kınter (2015), üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, demokratik ve ilgili anne tutumuna sahip olanların dindarlık puanlarının diğer tutumlara sahip olanlara göre anlamlı derecede daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Bu bulgu, araştırmadan elde edilen sonuçla çelişmektedir. Ancak, bu çalışmanın üniversite öğrencileri üzerinde yapılmış olması ve

örneklem farklılığının bu sonuca neden olabileceği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak, aile yapısını ergenlerin dindarlık puanlarını anlamlı derecede farklılaştıran bir faktör olmadığı söylenebilir.

4.4.7. Katılımcıların hayatının çoğunun geçirildiği yer değişkenine göre Dindarlık Ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Tablo 28: Katılımcıların Hayatının Çoğunun Geçirildiği Yer Değişkenine Göre Dindarlık Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler	Dindarlık Ölçeği						
	Din arlık		İnanç-etki		İbade t- bilgi		
	̄	SS	̄	SS	̄	SS	
Hayatın Geçirildiği Yer	Büyükşehir	38,96	8,19	24,78	4,96	14,18	3,99
	İl	37,96	7,62	24,14	5,24	13,82	3,31
	İlçe	37,37	8,79	24,27	5,71	13,10	3,76
	Köy – Kasaba	38,34	6,82	24,13	4,46	14,21	3,15
	F-testi	0,730		0,347		2,056	
	p	0,534		0,791		0,105	

*p<0,05 t-testi: bağımsız örneklem t testi F-testi: tek yönlü varyans analizi

Katılımcıların hayatlarının çoğunu geçirdikleri yerlere göre Dindarlık Ölçeği, İnanç-etki, İbadet- bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (p>0,05). Dindarlık ölçeğinden elde edilen bulgular bakımından hayatının çoğunun geçirildiği yer değişkeni istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır.

4.5. Ölçekler Arası İlişkiler

Tablo 29: Ölçekler Arası İlişkiler

Ölçekler ve Boyutları	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Çocuklar İçin Kavram Ölçeği	r 1										
Davranış	r 0,675**	1									
	p 0,000										
Zeka ve Okul Durumu	r 0,812**	0,531**	1								
	p 0,000	0,000									
Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri	r 0,736**	0,357**	0,566**	1							
	p 0,000	0,000	0,000								
Kaygı	r 0,768**	0,495**	0,521**	0,414**	1						
	p 0,000	0,000	0,000	0,000							
Popülerlik	r 0,738**	0,351**	0,555**	0,560**	0,543**	1					
	p 0,000	0,000	0,000	0,000	0,000						

Mutluluk ve Doyum	r	0,831**	0,533**	0,549**	0,624**	0,755**	0,530**	1				
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000					
Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği	r	0,664**	0,571**	0,539**	0,423**	0,509**	0,507**	0,571**	1			
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000				
Dindarlık Ölçeği	r	0,286**	0,313**	0,239**	0,196**	0,192**	0,177**	0,282**	0,305**	1		
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000			
İnanç-etki	r	0,311**	0,330**	0,257**	0,240**	0,188**	0,207**	0,297**	0,355**	0,937**	1	
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000		
İbadet-bilgi	r	0,185**	0,216**	0,158**	0,087	0,152**	0,092	0,195**	0,160**	0,861**	0,630**	1
	p	0,000	0,000	0,001	0,064	0,001	0,050	0,000	0,001	0,000	0,000	

**p<0,01 r: Pearson korelasyon katsayısı

Katılımcıların Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanları ile Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, orta düzey bir ilişki olduğu görülmektedir (r:0,664; p<0,01). Araştırmanın sınırlılıkları içerisinde bu çalışmada elde edilen bilgiler doğrultusunda psikolojik sağlık ve benlik algısı arasında önemli bir ilişkinin olduğu söylenebilir.

Katılımcıların Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanları ile Davranış alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, orta düzey bir ilişki olduğu görülmektedir (r:0,571; p<0,01).

Katılımcıların Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanları ile Zeka ve Okul Durumu alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, orta düzey bir ilişki olduğu görülmektedir (r:0,539; p<0,01). Bu çalışmada elde edilen bilgiler doğrultusunda psikolojik sağlık ve benlik algısı arasında önemli bir ilişkinin olduğu söylenebilir.

Katılımcıların Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanları ile Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, orta düzey bir ilişki olduğu saptanmıştır (r:0,423; p<0,01).

Katılımcıların Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanları ile Kaygı alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, orta düzey bir ilişki olduğu bulgulanmıştır (r:0,509; p<0,01).

Katılımcıların Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanları ile Popülerlik alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, orta düzey bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır ($r:0,507$; $p<0,01$). Ergenlik dönemi psikolojik açıdan problemlerin yaşandığı bir dönemdir. Günümüzde özellikle kaygı, depresyon ve intihar gibi psikolojik problemlerin ergenlik dönemindeki bireyler açısından arttığı görülmektedir. Bu nedenle ergenler, yoğun stres ve kaygı yaşayabilmektedirler. Bu problemlerle başa çıkamada zaman yönetimi veya problem çözme becerileri gibi yöntemlerin kazandırılması önemlidir (Dinçel, 2006, Twenge, 2013). Buna göre ergenlik döneminde psikolojik sağlık düzeyinin yüksek olması bu dönemdeki bireyin yaşamdaki problemlerle baş edebilmesi, benliğini tanıması açısından önemli olabilir.

Katılımcıların Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanları ile Mutluluk ve Doyum alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, orta düzey bir ilişki olduğu görülmektedir ($r:0,571$; $p<0,01$). Araştırmanın sonucuna göre psikolojik sağlık ile mutluluk arasında önemli düzeyde bir ilişkinin var olduğu söylenebilir. Kanya (2000), gerçekleştirdiği araştırmada psikolojik iyi oluş ve benlik saygısının psikolojik sağlıkla olan ilişkisini incelemiştir. Araştırmaya katılan 105 sosyal hizmet bölümü öğrencisinden elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda, psikolojik sağlık ve psikolojik iyi oluşun, benlik saygısının güçlü belirleyicileri olduğu ortaya çıkmıştır. Önder ve Gülay'ın (2008) çalışmasında, psikolojik sağlamlığın benlik algısını olumlu yönde etkilediği ifade edilmiştir.

Katılımcıların Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanları ile Dindarlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, orta düzey bir ilişki olduğu görülmektedir ($r:0,305$; $p<0,01$). Bu sebeple, ergenlerde psikolojik sağlık puanı yükseldikçe dindarlıkta yükselmektedir.

Katılımcıların Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanları ile İnanç-etki alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, orta düzey bir ilişki olduğu bulgulanmıştır ($r:0,355$; $p<0,01$).

Katılımcıların Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği puanları ile İbadet- bilgi alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır ($r:0,160$; $p<0,01$). Bazı araştırma sonuçlarında dindarlığın insan psikolojisine olumlu etkileri olduğu bulgulanmıştır. İnce'nin (2019) yetişkin bireyler üzerinde yapmış olduğu araştırmada ise dindarlık ve psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Temiz'in (2019) yapmış olduğu doktora çalışmasında ise psikolojik iyi

olma, yaşam doyumu ve iç kaynaklı dini yönelim arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Eserler'in(2022) dindarlık, mutluluk ve şükür ile ilgili araştırma sonucunda dindarlığın kişinin mutlu olmasında etkili olduğu tespit edilmiştir. Özçelik'in (2023) üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu araştırma sonucunda da dindarlık ve mutluluk arasındaki ilişkinin kısmen desteklendiği tespit edilmiştir. Vural'ın (2021) araştırma sonucunda ise dinin, anlam sağlayıcı rolü üzerinden bireyin ruh sağlığını destekleyici ve koruyucu rolünün olduğu bulgulanmıştır.

Katılımcıların Dindarlık Ölçeği puanları ile Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r:0,286$; $p<0,01$). Dindarlık düzeyi yüksek olan bireylerde, benlik algısı düzeyi de yüksektir denebilir.

Katılımcıların Dindarlık Ölçeği puanları ile Davranış alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, orta düzey bir ilişki olduğu görülmektedir ($r:0,313$; $p<0,01$).

Katılımcıların Dindarlık Ölçeği puanları ile Zeka ve Okul Durumu alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r:0,239$; $p<0,01$).

Katılımcıların Dindarlık Ölçeği puanları ile Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r:0,196$; $p<0,01$).

Katılımcıların Dindarlık Ölçeği puanları ile Kaygı alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır ($r:0,192$; $p<0,01$).

Katılımcıların Dindarlık Ölçeği puanları ile Popülerlik alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu bulgulanmıştır ($r:0,177$; $p<0,01$).

Katılımcıların Dindarlık Ölçeği puanları ile Mutluluk ve Doyum alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu görülmektedir ($r:0,282$; $p<0,01$). Araştırmada çıkan sonuca göre, dindarlık ve mutluluk ve doyum faktörü arasında ilişki boyutuna yönelik arttığı söylenebilir. Benzer araştırmalar gözden geçirildiğinde, dindarlık ile mutluluk arasında pozitif bir ilişki bulan çalışmaların çoğunlukta olduğu söylenebilir. Din, insanları bu dünyada ve ahirette mutluluğa ulaştırmayı amaçlayan bir sistemdir (Turan, 2017). Bu sebeple, dindarlık düzeyi yükseldikçe bireyin mutluluğunun da artması beklenir. Alan yazında yer alan benzer araştırmalar da bu araştırmanın bulgularıyla uyumlu sonuçlar elde etmişlerdir. Acaboğa (2007) tarafından yapılan çalışmada, katılımcılara kendilerini mutlu eden

ilk üç şeyin ne olduğu sorulduğunda, ilk sırada Allah'a inanmak, ikinci sırada dinin gerektirdiği görevleri yerine getirmek ve üçüncü olarak huzurlu bir aile hayatı cevabını vermişlerdir.

Katılımcıların İnanç-etki alt boyut puanları ile Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, orta düzey bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (r:0,311; p<0,01).

Katılımcıların İnanç-etki alt boyut puanları ile Davranış alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, orta düzey bir ilişki olduğu bulgulanmıştır (r:0,330; p<0,01).

Katılımcıların İnanç-etki alt boyut puanları ile Zeka ve Okul Durumu alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır (r:0,257; p<0,01).

Katılımcıların İnanç-etki alt boyut puanları ile Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu saptanmıştır (r:0,240; p<0,01).

Katılımcıların İnanç-etki alt boyut puanları ile Kaygı alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (r:0,188; p<0,01).

Katılımcıların İnanç-etki alt boyut puanları ile Popülerlik alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu bulgulanmıştır (r:0,207; p<0,01).

Katılımcıların İnanç-etki alt boyut puanları ile Mutluluk ve Doyum alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu görülmektedir (r:0,297; p<0,01).

Katılımcıların İbadet- bilgi alt boyut puanları ile Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır (r:0,185; p<0,01).

Katılımcıların İbadet- bilgi alt boyut puanları ile Davranış alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu saptanmıştır (r:0,216; p<0,01).

Katılımcıların İbadet- bilgi alt boyut puanları ile Zeka ve Okul Durumu alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu bulgulanmıştır (r:0,158; p<0,01).

Katılımcıların İbadet- bilgi alt boyut puanları ile Kaygı alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r:0,152$; $p<0,01$).

Katılımcıların İbadet- bilgi alt boyut puanları ile Mutluluk ve Doyum alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu görülmektedir ($r:0,195$; $p<0,01$). Pargament ve arkadaşları (1998), dinin problem çözme sürecindeki rolünü inceledikleri çalışmalarında, dini açıdan inançlı bireylerin problem çözme becerilerinin daha başarılı olabileceğini belirtmişlerdir. İnançın problem çözme sürecinde önemli bir rol oynayabileceğini vurgularlar. Aydemir (2008) tarafından yapılan araştırmada, dindarlığın mutluluğun artmasında önemli bir rol oynadığı, ancak mutluluğu etkileyen pek çok faktörün bulunabileceği sonucuna varılmıştır. Hayta (2002), İlahiyat Fakültesi öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği bir araştırmada, dini uygulamalar ile psiko-sosyal uyum arasında olumlu bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Özellikle ibadetlere önem veren gençlerin kaygı, öfke ve olumsuz düşünceler gibi istenmeyen durumları daha az deneyimledikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Kimter'in (2011) 632 üniversite öğrencisiyle yapmış olduğu araştırma sonucunda, dindarlık boyutlarından (dinsel yaşantı biçimleri) inanç boyutu ile benlik saygısı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre dindarlığın inanç boyutundan alınan puanlar yükseldikçe benlik saygısı puanları da yükselmektedir. Topuz'un araştırma sonucunda ise (2013) dindarlık ve benlik saygısı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte dindarlık ve benlik saygısı arasında herhangi bir ilişki bulunamayan araştırmalar da vardır. Baynal'ın araştırma sonucunda (2015) dindarlık ile özsaygı arasında negatif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Turan'ın (2018) dindarlık, benlik saygısı ve sosyal medyada benlik odaklı doyumlar hakkında yaptığı araştırmada dindarlık ve alt boyutları ile benlik saygısı arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir.

4.6. Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeğinin Çocuk Ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Üzerindeki Etkisi

Tablo 30: Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeğinin Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Üzerindeki Etkisi

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken: Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık						Model (p)	Düzeltilmiş R ²
	β	SH	Beta	T	p	F		
Sabit	8,914	3,002		2,970	0,003*			
Çocuklar İçin Öz Kavram	0,289	0,186	0,258	1,552	0,121	59,840	0,000*	
Davranış	1,074	0,220	0,256	4,870	0,000*		0,484	
Zeka ve Okul Durumu	0,268	0,235	0,078	1,143	0,254			

Fiziksel Görünüm Nitelikleri	ve	-0,375	0,257	-0,086	-1,461	0,145
Kaygı		-0,145	0,212	-0,043	-0,683	0,495
Popülerlik		0,701	0,249	0,160	2,817	0,005*
Mutluluk Doyum	ve	0,701	0,282	0,180	2,490	0,013*

*p<0,05

Araştırmada kullanılan Çocuklar İçin Öz Kavram ölçeğinin Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık ölçeği üzerindeki etkisini araştırmak üzere basit regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analiz sonucuna göre, F değerine karşılık gelen anlamlılık seviyesine bakıldığında kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulgulanmıştır (F=59,840; p<0,05). Bağımsız değişkene ait beta katsayı değerine, t değerine ve anlamlılık seviyesine bakıldığında; Davranış, Popülerlik, Mutluluk ve Doyum puanlarının Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu saptanmıştır(p<0,05). Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık üzerindeki değişimin %48,4'ünün model tarafından açıklandığı ortaya çıkmıştır (Düzenlenmiş R²=0,484). Davranış puanlarındaki 1 birimlik artış, Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık üzerindeki 1,074'lük artışa (β=1,074) neden olmaktadır. Popülerlik puanlarındaki 1 birimlik artış, Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık üzerindeki 0,701'lik artışa (β=0,701) neden olmaktadır. Mutluluk ve Doyum puanlarındaki 1 birimlik artış, Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık üzerindeki 0,701'lik artışa (β=0,701) neden olmaktadır. Alan yazında yapılan benzer araştırmalardaki regresyon analizlerinde, Şentürk'ün (2010) çalışmasında, liseli öğrencilerin yalnızlığını anlamlı derecede etkileyen faktörler olarak benlik saygısı, sosyal beceriler ve kişilik belirlenmiştir. Başka bir araştırmada (Cheng ve Furham, 2002), gençlerin mutluluğunu en güçlü şekilde etkileyen değişkenin benlik saygısı olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak, yüksek benlik saygısının psikolojik sağlığın göstergesi olarak kabul edildiği ve bireyin kendine ve başkalarına yönelik algısının olumlu olduğu, sosyal becerilere olan inancının yüksek olduğu ve yeni ilişkilere açık olduğu düşünülmektedir (Crocker ve Park, 2004).

4.7. Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeğinin Dindarlık Ölçeği Üzerindeki Etkisi

Tablo 32: Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeğinin Dindarlık Ölçeği Üzerindeki Etkisi

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken: Dindarlık						Model (p)	Düzeltilmiş R ²
	β	SH	Beta	T	P	F		
Sabit	27,161	2,862		9,489	0,000*	9,058	0,000*	0,124

Çocuklar İçin Öz Kavram	-0,126	0,177	-0,154	-0,710	0,478
Davranış	0,767	0,210	0,249	3,647	0,000*
Zeka ve Okul Durumu	0,264	0,224	0,104	1,178	0,239
Fiziksel Görünüm ve Nitelikleri	0,031	0,245	0,010	0,127	0,899
Kaygı	-0,233	0,202	-0,095	-1,150	0,251
Popülerlik	0,178	0,237	0,055	0,748	0,455
Mutluluk ve Doyum	0,730	0,268	0,256	2,719	0,007*

*p<0,05

Araştırmada kullanılan Çocuklar İçin Öz Kavram ölçeğinin Dindarlık ölçeği üzerindeki etkisini araştırmak üzere basit regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analiz sonucuna göre, F değerine karşılık gelen anlamlılık seviyesine bakıldığında kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (F=9,058; p<0,05). Bağımsız değişkene ait beta katsayı değerine, t değerine ve anlamlılık seviyesine bakıldığında; Davranış, Mutluluk ve Doyum puanlarının Dindarlık üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu bulgulanmıştır (p<0,05). Dindarlık üzerindeki değişimin %12,4'ünün model tarafından açıklandığı tespit edilmiştir (Düzenlenmiş R²=0,124). Davranış puanlarındaki 1 birimlik artış, Dindarlık üzerindeki 767'lik artışa (β=0,767) neden olmaktadır. Mutluluk ve Doyum puanlarındaki 1 birimlik artış, Dindarlık üzerindeki 0,730'luk artışa (β=0,730) neden olmaktadır. Yapılan önceki araştırmaların bazılarında, dindarlık ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin, her iki değişkenle de bağlantılı olan üçüncü bir faktörün etkisiyle ortaya çıkabileceğine dair bulgular elde edilmiştir (McCree ve arkadaşları, 2001).

4.8. Dindarlık Ölçeğinin Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Üzerindeki Etkisi

Tablo 31: Dindarlık Ölçeğinin Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Üzerindeki Etkisi

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişke 1: Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık					F	Model (p)	Düzeltilmiş R ²
	β	SH	Beta	T	P			
Sabit	29,323	2,343		12,517	0,000*			
İnanç Etki	0,880	0,118	0,422	7,473	0,000*	34,613	0,000*	0,133
İbadet Bilgi	-0,321	0,172	-0,105	-1,866	0,063			

*p<0,05

Araştırmada kullanılan Dindarlık ölçeğinin Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık ölçeği üzerindeki etkisini araştırmak üzere basit regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analiz sonucuna göre, F değerine karşılık gelen anlamlılık seviyesine bakıldığında kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($F=34,613$; $p<0,05$). Bağımsız değişkene ait beta katsayı değerine, t değerine ve anlamlılık seviyesine bakıldığında; İnanç Etki puanlarının Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi görölmektedir ($p<0,05$). Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık üzerindeki değişimin %13,3'ünün model tarafından açıklandığı bulgulanmıştır (Düzenlenmiş $R^2=0,133$). İnanç Etki puanlarındaki 1 birimlik artış, Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlamlık üzerindeki 0,880'lik artışa ($\beta=0,880$) neden olmaktadır. Çeşitli araştırmacılar, dini baş etme yöntemleri, psikolojik dayanıklılık ve yaşam tatmini arasındaki ilişkiyi incelemişler ve özellikle bireylerin olumlu dini baş etme stratejilerini kullanmalarının psikolojik sağlık ve yaşam tatmini arasında olumlu bir etkileşim gösterdiğini bulmuşlardır (Mark,2001) Bu analiz, önceki birçok araştırmanın sonuçlarıyla uyumlu olduğunu göstermektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ergenlik dönemindeki 13-18 yaş arasındaki öğrencilere yönelik yapılan bu çalışmada, benlik algısının psikolojik sağlık ve dindarlık ile ilişkisine bakılmıştır. Ergen bireylerin, cinsiyet, yaş, sınıf, okul türü, anne – baba eğitim durumunun, dindarlık ve psikolojik sağlık düzeyleri üzerinde fark oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir.

Araştırmaların bulgularına göre, Çocuklar İçin Öz Kavram Ölçeği güvenilirlik katsayısı 0,844 olarak, Çocuk ve Gençlerde Psikolojik Sağlık Ölçeği güvenilirlik katsayısı 0,761 olarak, Dindarlık Ölçeği güvenilirlik katsayısı 0,883 olarak bulunmuş olup, çalışmada kullanılan ölçeklerin içsel tutarlılıklarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Normallik analizi sonuçları incelendiğinde, ölçek ve alt boyut puanlarının normal dağılıma sahip olduğu görülmektedir.

Kızların erkeklere oranla benlik algısı daha yüksek çıkmıştır. Yaş grubu azaldıkça benlik algısı artmaktadır. Ergenlerde dini yönelimi arttıkça benlik algısı da artmaktadır. Aynı zamanda aile yapısı demokratikleştikçe benlik algısı düzeyi artmaktadır. Anne eğitim düzeyi arttıkça benlik algısında da yükselme olmaktadır. Babanın eğitim durumu ve ergenlerin hayatlarını geçirdikleri yerler değişkeni bakımından benlik algısı düzeyinde farklılaşma olmamıştır.

Araştırma sonucuna göre ergenlerde yaş azaldıkça psikolojik sağlık düzeyi artmaktadır. Aynı zamanda dini yönelim arttıkça psikolojik sağlık düzeyinin de arttığı görülmüştür. Ayrıca anne eğitim düzeyi arttıkça psikolojik sağlık düzeyinde de artma bulgulanmıştır. Aile yapısı düzeyi demokratikleştikçe psikolojik sağlık düzeyi yükselmiştir. Bununla birlikte cinsiyet, baba eğitim durumu, sınıf düzeyi ve hayatlarını geçirdikleri yer değişkenleri bakımından anlamlı bir farklılaşma bulgulanmamıştır.

Bulgulardan elde edilen sonuçlara göre dini yönelim düzeyi arttıkça dindarlık puanı da artmaktadır. Erkeklerin kızlara oranla dindarlık düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Katılımcıların sınıf düzeyi azaldıkça dindarlık puanının arttığı görülmüştür. Anne ve baba eğitim durumu yükseldikçe dindarlık puanının da yükseldiği bulgulanmıştır. Katılımcıların yaş, aile yapısı ve hayatlarının geçirildiği yer değişkenleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Olumlu benlik algısı yükselirken psikolojik sağlamlığın da yükseldiği ortaya çıkmıştır. Buna göre dindarlık ile olumlu benlik algısı arasında pozitif bir ilişki vardır. Ayrıca psikolojik sağlık yükselirken, dindarlığın da yükseldiği bulgulanmıştır. Buna göre psikolojik sağlık ve dindarlık arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır. Dindarlık arttıkça, öz kavramın

da kısmen arttığı görülmüştür. Netice itibariyle dindarlık ve öz kavram arasında pozitif yönlü, düşük düzey bir ilişki olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, bu çalışma, ergenlerde benlik algısının psikolojik sağlık ve dindarlıkla olan önemli ilişkisini vurgulamaktadır. Bu sonuç doğrultusunda araştırmamızın “ergenlerde benlik algısının psikolojik sağlık ve dindarlık ile ilişkisi vardır.” ana hipotezi desteklenmiştir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda bu ilişkilerin altında yatan mekanizmalar daha detaylı bir şekilde incelenebilir ve ergenlerin sağlıklı bir benlik algısı geliştirmelerine yardımcı olacak stratejiler geliştirilebilir.

Bu sonuçlar, eğitimciler, ebeveynler, psikologlar ve alan çalışması yapan akademisyenler için önemli ipuçları sunmaktadır. Bu ipuçları şu şekildedir; eğitimciler, okullarda öğrencilerin benlik algılarını geliştirmek için dindarlığın olumlu etkilerini göz önünde bulundurabilirler. Eğitim programları, öğrencilerin psikolojik sağlıklarını artırmaya yönelik etkinlikler içerebilir ve bu, öğrencilerin stresle başa çıkma becerilerini geliştirebilir ve onların akademik başarılarına olumlu katkı sağlayabilir. Diğer bir yandan dini değerlerin aile içinde yaşanması, çocukların psikolojik ve duygusal gelişimine katkıda bulunabileceği konusunda ebeveynler daha bilinçli bir şekilde çocuklarını destekleyebilirler. Ebeveynler demokratik bir aile yapısıyla çocuklarının benlik algılarını destekleyen bir ortam oluşturabilirler. Bu uygulamalar, çocukların hem kendilerini daha iyi hissetmelerine hem de stresli durumlarla başa çıkmalarına yardımcı olabilir.

Psikologlar, danışanların psikolojik sağlıklarını artırmak için dindarlıklarını da göz önünde bulundurabilir. Danışanların dini inançları, terapi süreçlerinde onların güçlü yanlarını vurgulamak ve duygusal iyilik hallerini desteklemek için kullanılabilir. Psikolojik sağlığı ve dindarlığı bir bütün olarak ele almak, danışanların genel ruh sağlığını iyileştirmek için etkili bir strateji olabilir. Diğer bir yandan, olumlu benlik algısı, kişinin kendisi hakkında pozitif ve yapıcı düşünceler geliştirmesi, kendine güvenmesi ve kendini kabul etmesi anlamına gelir. Bu algı, bireyin stresle başa çıkma yeteneğini artırır ve zorluklarla daha etkili bir şekilde mücadele etmesini sağlar. Psikologlar, danışanlarının tedavi yöntemlerinde olumlu benlik algısının avantajlarını kullanıp, psikolojik esnekliklerinin bu anlamda da desteklenmesini sağlayabilirler.

Son olarak akademisyenler açısından dindarlık ile olumlu benlik algısı ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkileri daha derinlemesine araştırmak, bu alandaki literatüre önemli katkılar sağlayabilir. Farklı yaş grupları ve kültürel bağlamlarda yapılacak çalışmalar, genel eğilimleri

ve farklılıkları ortaya koyabilir. Ayrıca araştırmacılar bu bulguları kullanarak eğitim programları, aile içi ilişkiler ve bireysel terapilerde kullanılabilir stratejiler geliştirebilirler.

KAYNAKÇA

- Acaboğa, A. (2007). Din-mutluluk ilişkisi (Yüksek lisans tezi). *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kahramanmaraş.*
- Acar, N. V., Yıldırım, İ., & Ergene, T. (1996). Bireylerin dindarlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(12).*
- Akça, Z.K. (2012). *Genç Yetişkinlikte Algılanan Anne – Baba Tutumlarının, Kendini Toparlama Gücü ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki.* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akın, A., & Demirel, S. (2003). Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığa Etkileri. *C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi, 25(4), 73-82.*
- Akseki, A.H. (1996). *İslam Dini.* İstanbul: Gaye Matbaası.
- Aktaş, S. (2011). 9. Sınıfta Anne Baba Tutumları ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Allport, G. W. (2004), *Birey ve Dinî.* Çeviren: Bilal Sambur. İstanbul: Elis Yayınları.
- Arslan, G., & Balkıs, M. (2014). Ergenlikte Görülen Problem Davranışlar ve Aile Sorunları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *SDU International Journal of Educational Studies, 1(1), 11- 23.*
- Asıcı, E. (2013). Öğretmen Adaylarının Affetme Özelliklerinin Öz-Duyarlık ve Benlik Saygısı Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Atalay, T. (2005). *İlköğretim ve liselerde dindarlık üzerine karşılaştırmalı bir araştırma:(Diyarbakır örneği).* Değerler Eğitimi Merkezi.
- Aydın, M. (2011). Değerler, işlevleri ve ahlak. *Eğitime Bakış Dergisi, 7(19), 39-45.*
- Aydemir, R. E. (2008). Dindarlık Ve Mutluluk İlişkisi. Basılmamış Y.Lisans Tezi, Ondokuzmayıs Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun
- Aydoğdu, T. (2013). *Bağlanma Stilleri, Başa Çıkma Stratejileri ile Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aygün, Adem (2000). *Kişilik Psikolojisi ve Dindarlık.* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ayten, A. (2004). *Kendini gerçekleştirme ve dindarlık ilişkisi.* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Ayten, A., (2006). *Psikoloji ve Din Psikologlarının Din ve Tanrı Görüşleri*. İz Yayıncılık, İstanbul.
- Ayten, Ali, (2010). *Empati ve Din: Türkiye’de Yardımlaşma ve Dindarlık Üzerine Psiko-sosyal Bir Araştırma*, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Ayten, A. (2009). *Prososyal Davranışlarda Dindarlık ve Empatinin Rolü* [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi].
- Ay, M. (2003).”Kur’an’da Gençler Ve Gençlik Değerleri”. (Edt. H. Hökelekli). *Gençlik Dönemi Ve Eğitimi II*, Tartışmalı İlmi Toplantı, 18-20 Nisan. İstanbul: Ensar Neşriyat. ss. 15-37
- Bahadır, Abdülkerim, 2002, “Ergen Kişiliği Bağlamında Din-Kişilik İlişkisi”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 14, ss. 117.
- Bahadır, E. (2009). *Sağlıkla İlgili Fakültelerde Eğitime Başlayan Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeyleri: (Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Basım, H. N ve Çetin F, (2011). “Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması.” *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 104-114.
- Baybek, H. ve Yavuz, S. (2003). Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi. II. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi, İzmir.
- Beşer, Faruk. 2013, *Dindarlık Nedir?*. Kaynak: http://www.yenisafak.com/yazarlar/faruk_beser/dindarlik-nedir-40223, 10.03.2024
- Baynal, F. (2015). “Yetişkinlerde Dindarlık ve Ruh Sağlığı İlişkisinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi.” *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 206-231.
- Beauvais F. ve Eugene R. Oetting (1999). “Drug Use, Resilience and the Myth of the Golden Child”, *Resilience and Development: Positive Life Adaptations*, 1. b., New York: Kluwer Academic Publishers.
- Binici-Tekin, Z. (2016). *Ebeveyn tutum biçimlerinin 11-18 yaş aralığındaki ergenlerin depresyon, kaygı ve kendilik algıları üzerine etkileri*. (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bilgin, Mehmet (2004). “*Bedensel ve Devinimsel Gelişim*”. Editör: Binnur Yeşilyaprak. *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi İçinde*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, ss. 54-78
- Bogenç, Atlas (1998). *Grupla Psikolojik Danışmanın Suçlu Gençlerin Kendine Saygı Düzenlerine Etkisi*. (Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Bou, A. J., Ehsanmanesh, M., & Karımı, K. E. (2000). *Relationship Between The Stressor, Stress Symptoms, And Reliance On God (Tavakkol) In Medical Stude*.

- Bonab, B. G., & Koohsar, A. A. H. (2011). Reliance on God as a core construct of Islamic psychology. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 216-220.
- Bozkurt, N. (2019). *Ergenlerde Psikolojik Sağlık ve Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Sınav Kaygısı ile İlişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Can, A. (2018). SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi. *Pegem Atıf İndeksi*, 001-429.
- Can, G. (1990). Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarımlarını Etkileyen Etmenler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Can, N. (2011). *Çorlu merkezdeki ilköğretim çağındaki çocuklarda obezite görülme sıklığı, risk faktörleri ve benlik saygısı*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Cerit A. (1992). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Özsaygı ve Denetim Odağını Etkileyen Bazı Değişkenlerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Ceylan İ. (2013). Ergenlerin Benlik Saygısı ve Duygusal Öz-yeterlilik Düzeylerinin İncelenmesi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Cheng, H. ve Furnham, A. (2002). Personality, peer relations, and self- confidence as predictors of happiness and loneliness. *Journal of Adolescence*, 25, 327-339.
- Criss, M. M., Pettit, G. S., Bates, J. E., Dodge, K. A. ve Lapp, A. L. (2002). Family adversity, positive peer relationship, and children's externalizing behavior: A longitudinal perspective on risk and resilience. *Child Development*, 73, 1220-1237.
- Crocker, J., ve Park, L.E. (2004). The costly pursuit of self-esteem. *Psychological Bulletin*, 130, 392-414.
- Cüceloğlu, D. (1996). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). Adölesanlarda Benlik Saygısı. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Tıp Fak. Psikiyatri Anabilim Dalı.
- DeMoulin, D. (1998). Giving Kids a Good Emotional Start. *Children and Families*, 17(4), 22.
- Dilek, H. (2007). Farklı Eğitim Programlarına Devam Eden Lise İkinci Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı ile Anne Babalarının Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- Dilek, H., Aksoy, B. (2013). Ergenlerin benlik saygısı ile anne- babalarının benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (3), 95-109.

- Dinçel, E. (2006). Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergün, O. (2016). *Ergenlerde Duygusal Zeka Özellikleri İle Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi.
- Erikson, E. (1968). Identity: Youth and Crisis. W.W. Norton Company, 169-170
- Erikson, E. (1984). İnsanım Sekiz Çağı. (Çev: T. Bedirhan Üstün, Vedat Şar) Birey ve Toplum Yayınları, Ankara.
- Eriş, Y. (2013). Ergenlerin Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Eserler, T. (2022), *Yetişkinlerde Dindarlık, Şükür ve Mutluluk İlişkisi Üzerine Nicel Bir Araştırma*, (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fromm, E. (2004), *Psikanaliz ve Din*. Çeviren: Aydın Arıtan. İstanbul: Arıtan Yayınları.
- From, Erich (2004). *Hayatı Sevmek*. Çeviren: Aydın Arıtan. İstanbul: Arıtan Yayınevi.
- Garnezy, N. (1993). Children in poverty: Resilience despite risk. *Psychiatry*, 56(1), 127-136.
- Gender, J. Mary ve Harry W. Gardiner (1993). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Çeviren: Bekir Onur. Ankara: İmge Yayınevi.
- Gizir, C. (2007). Psikolojik sağlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 3(28), 113-128.
- Gondal, Muhammad Usama vd. "Mediating Role of Tawakkul between Religious Orientation and Anxiety among Muslim Adults". *Foundation University Journal of Psychology* 6/2 (31 Temmuz 2022). <https://doi.org/10.33897/fujp.v6i2.481>
- Gür, A. (1996). Ergenlerde Depresyon ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürel, Ö. (2007). Görme Engelli Ergenlerle Gören Ergenlerin Benlik Saygısı Gelişimlerinin Karşılaştırılması, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürkan U. (2006). *Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeylerine Etkisi*, (Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürsu, O. (2011). *Ergenlik Döneminde Psikolojik Sağlık ve Dindarlık İlişkisi S.Ü.S.B.E.*, Doktora Tezi, Konya
- Hardy, S. ve Carlo, G. (2005). Identity as a source of moral motivation. *Human Development*, 48, 232-256.

- Hayta, A. (2000). "U.Ü. İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin İbadet Ve Ruh Sağlığı (Psiko-Sosyal Uyum) İlişkisi Üzerine Bir İnceleme" U.Ü İlahiyat Fakültesi Dergisi Sayı: 9, Cilt: 9
- Herrman, H., Stewart, E.D (2011). What Is Resilience?. La Revue canadienne de psychiatrie, vol 56, no 5.
- Holm. G.N.,2007, *Din Psikolojisine Giriş*, (Çev. Abdülkerim Bahadır), İnsan Yayınları, İstanbul.
- Hökelekli, H. (2010). *Din Psikolojisine Giriş*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Hoşgören, M. G. (2021). *Ergenlerde Benlik İmajının Sosyal Görünüş Kaygısı ve Bilişsel Çarpıtmalarla İlişkisinin Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- İnce, N. (2019). "Dindarlık ve psikolojik dayanıklılık ilişkisi: Burdur örneği." (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kahrıman, İ. Polat, S. (2003). Adolesanlarda Aileden ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi. 6.2, 21-23.
- Kamya, H. (2000). Hardiness and spiritual well-being among social work students. Journal of Social Work Education, 36,2, 231-241.
- Karataş, K. Baloğlu, M., (2019), "Tevekkülün Psikolojik Yansımaları". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)* 19/1, 110-118. <https://doi.org/10.30627/cuilah.545806>
- Karlı, N. (2018). *Mutluluk ve Dindarlık* (1.Baskı). Kimlik Yayınları.
- Kayıklık, Hasan. 2006, *Değişen Dünyada Birey, Din ve Dindarlık, Dindarlığın Sosyo-Psikolojisi*, Adana: Karahan Kitabevi.
- Kılıççı, Y. (1981). *Üniversite Öğrencilerinin Kendini Kabullerini Etkileyen Bazı Değişkenler*. (Yayınlanmamış doçentlik tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi, Ankara.
- Kimter, N. (2011). *Üniversiteli Gençlerde Dindarlık ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(2), 39-60.
- Kimter, Nurten. 2015, *"İlgili-Seven Anne-Baba Tutumları ile Din ve Dindarlık Arasındaki İlişki Üzerine"*, *Dini Araştırmalar*, C. 18, S. 46, ss. 18-46.
- Kumpfer, K. L. (1999). *Factors and Processes Contributing to Resilience: The Resilience Framework*. M. D. Glantz, & J. L. Johnson içinde, *Resilience and Development: Positive Life Adaptation* (s. 179-224). New York: Kluwe Academic/Plenum Publisher.

- Kurt, T. (2013). Ebeveynleri boşanmış ergenlerin yılmazlık, benlik saygısı, başa çıkma ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi: Yılmazlığın aracı rolü. *Ankara: Gazi Üniversitesi*. Yüksek Lisans tezi
- Koç, Mustafa. 2010, “Demografik Özellikler ile Dindarlık Arasındaki İlişki: Yetişkinler Üzerine Ampirik Bir Araştırma”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.19, ss. 217-248.
- Köknel, Ö. (1981), *Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Köknel, Ö. (1997), *İnsanı Anlamak*, Altın Kitaplar Yayınevi, 6. Basım, İstanbul.
- Köse, A. ve Ayten, A. (2012), *Din Psikolojisi*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Kula, M.N., 2001, *Kimlik ve Din*, Ayışığı Kitapları, İstanbul.
- Küçükkaragöz, Hadiye (2004). “Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi” *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Ankara Pegem A Yayıncılık ss. 78-113
- Liebenberg, L., Ungar, M. ve LeBlanc, J. C. (2013). The CYRM-12: A brief measure of resilience. *Canadian Journal of Public Health*, 104(2), 131-135.
- Liebenberg, L., Ungar, M., & Vijver, F. V. D. (2012). Validation of the child and youth resilience measure-28 (CYRM-28) among Canadian youth. *Research on social work practice*, 22(2), 219-226.
- Loewenthal, K.M.,(2000). *The Psychology of Religion: A Short Introduction* Virginia University: Oneworld Publications.
- Mandleco, L.B. (2001). An organizational framework of conceptualizing resilience in children, *JCAPN*, Vol.13, No:3, July-September.
- Mark, A. Schuster ve diğ. (2001). “A National Survey Of Stress Reactions After The September 11, Terrorist Attacks”, *New England Journal of Medicine* 345 (20).
- Masten AS, Gewirtz AH. (2006) Resilience in development: the importance of early childhood. RE In: Tremblay RG, Barr RDV Peters, editors. Encyclopedia on early childhood development..
- Masten Ann. S.,(2001) “Ordinary Magic: Resilience Processes In Development”. *American Psychologist*, C.3, S. 56, s.227-238.
- McCoy, P. K. (2001). *Psychological Hardiness and Biochemical Markers Of Acute Stress*. Texas: University of North Texas.
- McGEE R., Nada S., Williams S (2001). Low Self-Esteem and Hopelessness in Childhood and Suicidal Ideation in Early Adulthood, *Journal of Abnormal Child Psychology*, Vol. 29.
- Mehmedoğlu, A. U. (2004). *Kişilik ve Din*. İstanbul: Dem Yayınları.

- Miri, M. R. vd. "Relationship between Depression and Level of Reliance on God in Birjand University Students." *Journal of Birjand University of Medical Sciences* 14/04 (2007), 9-15. <http://bsid.bums.ac.ir/dspace/handle/bums/3963>
- Oktan, V. (2008). *Üniversite Sınavına Hazırlanan Ergenlerin Psikolojik Sağlıklarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öğülmüş, S. (2001). *Bir Kişilik Özelliği Olarak Yılmazlık. I.Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu: Nedenler ve Önleme Çalışmaları*. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Önder, A., Gülay, H. (2008). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Psikolojik Sağlığının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 23, 192-197.
- Öner, N. (1996). *Piers-Harris Çocuklarda Öz-Kavramı Ölçeği El Kitabı*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Özçelik, B. (2023). "Pozitif psikoloji bağlamında üniversite öğrencilerinde mutluluk ve dindarlık ilişkisi." (Yüksek Lisans Tezi). Ordu: Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, Y. (2017). *Ergenlerde Dindarlık ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Çarşamba Örneği), (Yüksek Lisans Tezi), Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pargement K. I. Smith, Bruce W. Koenig, Harold G. Perez, Lisa (1998). "Patterns Of Positive And Negative Religions" *Journal For The Scientific Study Of Religion* 37(4): 710-724
- Peker, H., 2003, *Din Psikolojisi*, Çamlıca Yayınları, İstanbul.
- Phaneuf, M. (2013). Resilience: Abstract Concept or Survival Skill? (http://www.infiressources.ca/fer/Depotdocument_anglais/Resilience_abstract_concept_or_survival_skill.pdf, 16.09.2013 saat :11.33).
- Earvolino-Ramirez, M. (2007, April). Resilience: A concept analysis. In *Nursing forum* (Vol. 42, No. 2, pp. 73-82). Malden, USA: Blackwell Publishing Inc.
- Rotter, J. C. (2001). Letting Go: Forgiveness in Counseling. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 9 (2), 174-177.
- Sağır, A., Sağır, Z., Ayten, A. (2014) "Dindarlık, Dinî Başa Çıkma ve Depresyon İlişkisi: Suriyeli Sığınmacılar Üzerine Bir Araştırma", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XLVII, sy. 47, s. 5-18.
- Saka, A., & Ceylan, Ş. (2018). Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Aile Yapılarına Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 68-86.

- Siyez, D.M., Aysan F. (2007). “*Ergenlerde Görülen Problem Davranışların Psiko-Sosyal Risk Faktörleri Ve Koruyucu Faktörler Açısından Yordlanması*”, Dokuz Eylül Ün. Eğitim Fak. Dergisi, Sayı: Xx (1) Ss. 145-171
- Şahin, M. - Hökelekli, H.(2019). “Tevekkül Psikolojisi: Nedenleri, Süreci ve Sonuçları Hakkında Nitel Bir Araştırma”. *International Journal of Social Inquiry* 12/2 (30 Aralık 2019), 801-836. <https://doi.org/10.37093/ijisi.659060>
- Şekercioğlu, G. ve Güzeller, C. (2012). Ergenler İçin Benlik Algısı Profiline Faktör Yapısının Yeniden Değerlendirilmesi. *Bilig Dergisi*, 60, 215-236
- Şentürk, S.S. (2010). *Liseli ergenlerin yalnızlık algısının sosyal beceri, benlik saygısı ve kişilik özellikleri bakımından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Shao, A. T. (2002). *Marketing Research: An Aid to Decision Making, Cincinnati, Ohio: South-Western/Thomson Learning*.
- Stark, R. & Glock, C.Y . (1968). *American Piety*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Steinberg, Laurence (2007). *Ergenlik*. Ankara: İmge kitapevi
- Tanrikulu, M. (2013). Ergenlerin Akademik Erteleme Davranışlarıyla Benlik Saygılarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tatoğlu, N. (2006). Zonguldak İl Merkezinde 15-17 Yaş Grubu Genel Lise Öğrencilerinde Benlik Saygısının Akademik Başarıya Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Tekin, M. (2006). “*Dindarlık Bağlamında Amel-i Salih Kavramına Sosyolojik Bir Yaklaşım*” H. Hökelekli (Ed.), *Dindarlık Olgusu içinde (ss.49-63)*. Bursa: Kurav Yayınları.
- Temel, Fulya ve Ayşe Aksoy, (2005). *Ergen ve Gelişimi*, 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları.
- Temiz, Y.E. (2019). “Alçakgönüllülük, dindarlık, psikolojik iyi olma ve yaşam doyumu değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.” (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Terzi, Şerife. (2006) “Kendini Toparlama Gücü Ölçeğinin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, C.26, S.3
- Tom B. L., Chadwick B. A., (2003). Spirituality and Self Esteem: The Role of Religion in the lives of LDS Teens, <http://www.Meridianmagazine.com/articles/031003selfesteem.html>.
- Toprak, Handan, (2014).*Ergenlerde Mutluluk ve Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak Psikolojik Sağlık ve Psikolojik İhtiyaç Doyumu*, (Yüksek Lisan Tezi), Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Topuz, İ. (2013). Dindarlık Tipolojileri İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki: Yetişkinler Üzerine Bir Araştırma. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı:30, ss..139-154.
- Torucu, K.B. (1990). 13-14 Yaşındaki Gençlerin Sosyo-Ekonomik Düzeyi ve Ana-Baba Tutumlarındaki Farklılıkların Belirlenip Benlik Saygısına Etkisinin Araştırılıp Karşılaştırılması. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Turan, Y. (2009). *Kişilik Özellikleri ve Dinsel Yönelimler Üzerine Bir Araştırma*. (Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turan, Y. (2017). *Kişilik ve Dindarlık* (1.Baskı). Ensar Neşriyat.
- Turan, Y. (2018). Dindarlık Benlik Saygısı ve Sosyal Medyada Benlik Odaklı Doyumlar. Journal of History Culture and Art Research, 7(5), 624-650. <https://doi.org/10.7596/taksad.v7i5.1930>
- Turgut, Ö. (2015). *Ergenlerin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin, Önemli Yaşam Olayları, Algılanan Sosyal Destek ve Okul Bağlılığı Açısından İncelenmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Tüfekçiyaşar, T. (2014). *Lise 10. ve 11. sınıf öğrencilerinde kaygı, umutsuzluk ve benlik imgesi düzeylerinin değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Türker, N. (2018). *Yetişkinlerde Dindarlık ve Psikolojik Sağlık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi), Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Twenge, J. M. (2013). Ben Nesli (6th ed.). Kaknüs Yayınları.
- Uysal, Salih. 2022, *Yeni Nesil Veliler İçin Hayatta Kalma Rehberi*, İstanbul: Timaş Yayınları
- Uysal, Veysel. 2006, *Türkiye’de Dindarlık ve Kadın*, İstanbul: Dem Yayınları.
- WANG Margaret C., Edmund W. GORDON. (1994) *Educational Resilience İn Inner-City America: Challenges And Prospects*, 1.b, Newyork: L. Erlbaum Associates.
- Werner, E. E. ve Smith, R. S. (1992). *Overcoming the odds: High risk children from birth to adulthood*. Ithaca, NY: Cornell University Press
- Vural, M.E. (2021). “Hayatın anlamı, dindarlık ve ruh sağlığı ilişkisi: Bir karma yöntem araştırması.” (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yağışan, N., Sünbül, A. M., & Yücalan, Ö. B. (2007). Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar ve Diğer Bölüm Öğrencilerinin Benlik İmgesine Denetim Odaklarının Karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 595-607.
- Yağız, N. (2021), *Kişilik özellikleri ve dindarlık ilişkisi üzerine bir araştırma (Erzurum İli örneği)* (Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, Atatürk Üniversitesi

- Yakut, S. (2016). *Öğretmenlerde Yabancılaşma, Yalnızlık ve Di ndarlık İli Őki si : Polatlı Örneği* (Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi).
- Yavuzer, Haluk (2013). *Gençleri Anlamak*, 7. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yılmaz, T. (2000). Ergenlikte Risk Alma Davranışlarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, Ő. A., Dursun, S., Güzeler, E. G. ve Pektaş, K. (2014). *Üniversite Öğrencilerinin Kaygı Düzeyinin Belirlenmesi: Bir Örnek Çalışma*. Ejoboc: Electronic Journal of Vocational Colleges, 4(4), 16-26.
- Yüksekkaya, S. (1995). Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

EKLER

ÇOCUKLAR İÇİN ÖZ KAVRAMI ÖLÇEĞİ

KENDİM HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİM

AÇIKLAMA: Aşağıda 80 cümle var. Bunlardan sizi tanımlayanları evet, Tanımlamayanları ise hayır ile cevaplandırın. Bazı cümlelerde karar vermek zor olabilir. Yine de lütfen bütün cümleleri cevaplandırın. Aynı cümleyi hem evet, hem hayır şeklinde işaretlemeyin. Unutmayın cümledeki ifade genellikle sizi anlatıyorsa “evet”, genellikle sizi anlatmıyorsa “hayır” olarak işaretlemeniz beklenmektedir.

1	İyi resim çizerim	Evet ☐	Hayır ☐
2	Okul ödevlerimi bitirmem uzun sürer	Evet ☐	Hayır ☐
3	Ellerimi kullanmada becerikliyimdir	Evet ☐	Hayır ☐
4	Okulda başarılı bir öğrenciyim	Evet ☐	Hayır ☐
5	Aile içinde önemli bir yerim vardır	Evet ☐	Hayır ☐
6	Sınıf arkadaşlarım benimle alay ediyorlar	Evet ☐	Hayır ☐
7	Mutluyum	Evet ☐	Hayır ☐
8	Çoğunlukla neşesizim	Evet ☐	Hayır ☐
9	Akıllıyım	Evet ☐	Hayır ☐
10	Öğretmenler derse kaldırıncaya heyecanlanırım	Evet ☐	Hayır ☐
11	Dış görünüşüm beni rahatsız ediyor	Evet ☐	Hayır ☐
12	Genellikle çekingenim	Evet ☐	Hayır ☐
13	Arkadaş edinmekte güçlük çekiyorum	Evet ☐	Hayır ☐
14	Büyüdüğümde önemli bir kimse olacağım	Evet ☐	Hayır ☐
15	Aileme sorun yaratırım	Evet ☐	Hayır ☐
16	Kuvvetli sayılırım	Evet ☐	Hayır ☐
17	Sınavlardan önce heyecanlanırım	Evet ☐	Hayır ☐
18	Okulda terbiyeli, uyumlu davranırım	Evet ☐	Hayır ☐
19	Herkes tarafından pek sevilen biri değilim	Evet ☐	Hayır ☐
20	Parlak, güzel fikirlerim vardır	Evet ☐	Hayır ☐
21	Genellikle kendi dediklerimin olmasını isterim	Evet ☐	Hayır ☐
22	İstediğim bir şeyden kolayca vazgeçerim	Evet ☐	Hayır ☐
23	Müzikte iyiyim	Evet ☐	Hayır ☐
24	Hep kötü şeyler yaparım	Evet ☐	Hayır ☐
25	Evde çoğu zaman huysuzluk ederim.	Evet ☐	Hayır ☐
26	Sınıf arkadaşlarım beni sayarlar	Evet ☐	Hayır ☐
27	Sinirli biriyim	Evet ☐	Hayır ☐
28	Gözlerim güzeldir	Evet ☐	Hayır ☐
29	Derse kalktığım anda bildiklerimi sıkılmadan anlatırım	Evet ☐	Hayır ☐
30	Derslerde sık sık hayal kurarım	Evet ☐	Hayır ☐
31	(Kardesiniz varsa) Kardeş(ler)ime sataşırım	Evet ☐	Hayır ☐
32	Arkadaşlarım fikirlerimi beğenirler.	Evet ☐	Hayır ☐
33	Basım sık sık belaya girer	Evet ☐	Hayır ☐
34	Evde büyüklerimin sözünü dinlerim	Evet ☐	Hayır ☐
35	Sık sık üzülür meraklanırım	Evet ☐	Hayır ☐
36	Ailem benden çok şey bekliyor	Evet ☐	Hayır ☐
37	Halimden memnunum	Evet ☐	Hayır ☐
38	Evde ve okulda pek çok şeyin dışında bırakıldığımı	Evet ☐	Hayır ☐

Ek 3. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-12)

	Aşağıda doğru ya da yanlış cevabı bulunmayan bazı durumlar ifade edilmektedir. Lütfen bunları dikkatlice okuyun ve hangi ifade size en doğru geliyorsa (X) işareti koyun.	Beni Hiç Tanımlamıyor	Beni Çok Az Tanımlıyor	Beni Biraz Tanımlıyor	Beni Oldukça Tanımlıyor	Beni Tamamen Tanımlıyor
1.	Hayatımda saygı duyabileceğim insanlar var.	1	2	3	4	5
2.	Eğitim almak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
3.	Ailem benim hakkımda birçok şeyi bilir (Örneğin, arkadaşlarımla kim olduğumu, nelerden hoşlandığımı) .	1	2	3	4	5
4.	Başladığım faaliyetleri/işleri bitirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
5.	Bir şeyler istediğim şekilde gitmediğinde, diğer insanlara ve kendime zarar vermeden bu durumu çözebilirim. (Örneğin, şiddete başvurmadan veya kötü şeyler söylemeden)	1	2	3	4	5
6.	Yardıma ihtiyacım olursa, nereden yardım alabileceğimi bilirim.	1	2	3	4	5
7.	Kendimi okuluma ait hissediyorum.	1	2	3	4	5
8.	Ailem zor zamanlarımda yanımdadır. (Örneğin hasta olduğumda veya başım sıkıştığında).	1	2	3	4	5
9.	Arkadaşlarımla zor zamanlarımda yanımdadır.	1	2	3	4	5
10.	Yaşadığım toplumda bana adil bir şekilde davranılır.	1	2	3	4	5
11.	Hayatımda gelecekte kullanacağım yeteneklerimi geliştireceğim fırsatlara sahibim (mesleki beceriler gibi)	1	2	3	4	5
12.	Ailemin aile geleneklerini ve kültürünü seviyorum.	1	2	3	4	5

Dindarlık Ölçeği

1. Dini inançlarım muhtaçlara yardım etmemde etkilidir.

(a) Her zaman   **(b)** Çoğu zaman   **(c)** Bazen   **(d)** Nadiren   **(e)** Hiçbir zaman

2. İbadet ederken kendimi Allah'a yakın hissedirim.

(a) Her zaman   **(b)** Çoğu zaman   **(c)** Bazen   **(d)** Nadiren   **(e)** Hiçbir zaman

3. Din, hayatın anlamını kavrama ve hayatta karşılaşılan sorulara cevap bulmada yardımcıdır.

(a) Tamamen katılıyorum

(b) Katılıyorum

(c) Kararsızım

(d) Katılmıyorum

(e) Hiç katılmıyorum

4. Sosyal problemlerle (ailevi problemler, geçim sıkıntısı vb) ilgili çözüm yolları ararken dini inançlarınızın rolü olur mu?

(a) Her zaman (b) Çoğu zaman (c) Bazen (d) Nadiren (e) Hiçbir zaman

5. Kuran-ı Kerim'i, Arapçasından veya Türkçe mealinden ne sıklıkta okursunuz?

(a) Her gün bir miktar okurum

(b) Çoğu zaman okurum

(c) Bazen okurum

(d) Nadiren okurum

(e) Hiçbir zaman okumam

6. Beş vakit namaz ile ilgili davranışınız aşağıdakilerden hangisine uygundur?

(a) Her zaman kılarım

(b) Çoğu zaman kılarım

(c) Bazen kılarım

(d) Nadiren kılarım

(e) Hiçbir zaman kılmam

7. Sağlığınız elverdiği sürece ramazan orucunu tutar mısınız?

(a) Her zaman tutarım

(b) Çoğu zaman tutarım

(c) Bazen tutarım

(d) Nadiren tutarım

(e) Hiçbir zaman tutmam

8. İbadetlerinizi gereği gibi yerine getirebilmek için sahip olduğunuz bilgi düzeyini nasıl buluyorsunuz?

(a) Çok İyi (b) iyi (c) Orta (d) Zayıf (e) Hiçbir bilgim yok

9. Dini inançlarım gereği doğru söylemeye gayret ediyorum.

(a) Her zaman (b) Çoğu zaman (c) Bazen (d) Nadiren (e) Hiçbir zaman

10. Dini inançlarım gereği komşularıma iyi davranıyorum.

(a) Her zaman (b) Çoğu zaman (c) Bazen (d) Nadiren (e) Hiçbir zaman

ÖZ GEÇMİŞ

İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 2015 yılında girdiği Bahçeşehir Üniversitesi Psikoloji Bölümünden 2020 yılında mezun oldu. 2020 yılından beri özel kliniklerde psikolog olarak çalışmaktadır.

